

ŠIAULIŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „PUPŲ PĖDAS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

PAŽINIMO
ŽINGSNELIAI

2

PRITARTA

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos
direktorius

Antanas Bartulis

20__ m. _____ mėn. ___ d.

PATVIRTINTA

Šiaulių lopšelio-darželio „Pupų pėdas“
direktoriaus 20__ m. _____ mėn. ___ d.
įsakymu Nr. V- (1.5)

ŠIAULIŲ LOPŠELIS-DARŽELIS „PUPŲ PĖDAS“
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„PAŽINIMO ŽINGSNELIAI“

PROGRAMĄ ATNAUJINO:

Daiva Jankuvienė, direktorė, II vadybinė kategorija
Karolina Gecevičienė, meninio ugdymo mokytoja, metodininkė
Vida Stonkutė, auklėtoja metodininkė
Indra Jankevičienė, direktoriaus pavaduotoja ugdymui III vadybinė kategorija

Šiauliai
2018 m.

TURINYS

PRATARMĖ	5
PROGRAMOJE SUTINKAMŲ TERMINŲ ŽODYNAS	6
1. BENDROSIOS NUOSTATOS	7
1.1. INFORMACIJA APIE ĮSTAIGĄ.....	7
1.2. UGDYMO PROGRAMOS RYŠYS SU STRATEGINIAIS DOKUMENTAIS	7
1.3. UGDYMO PROGRAMOS PEDAGOGINIS FILOSOFINIS PAGRINDIMAS	7
1.4. VAIKAI IR JŲ POREIKIAI.....	8
1.5. PEDAGOGŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS	9
1.6. REGIONO IR ĮSTAIGOS SAVITUMAS	9
1.7. TĖVŲ (GLOBĖJŲ/RŪPINTOJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI	10
1.8. POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ.....	12
2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	13
3. UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	14
3.1. UGDYMO TIKSLAS	14
3.2. UŽDAVINIAI.....	14
4. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS	15
4.1. UGDYMO TURINYS	15
4.1.1. ANKSTYVASIS AMŽIUS 1,5–3 METAI	17
4.2. UGDYMO METODAI.....	46
4.3. UGDYMO PRIEMONĖS, APLINKA	47
5. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS	51
LITERATŪRA	53

PRATARMĖ

Šiaulių lopšelio-darželio „Pupų pėdas“ ikimokyklinio ugdymo(si) programa „Pažinimo žingsneliai“ atnaujinta, vykdam Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymą Nr. ĮSAK-627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija), Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo, 2014 metų rekomenduojamas nuostatas.

Ikimokyklinio ugdymo(si) programos paskirtis – siekti kokybiško įstaigą lankančių vaikų ugdymo bei apibrėžti tikslingą ir veiksmingą ugdymo proceso organizavimą ir ugdymo(si) turinio įgyvendinimą. Programa grindžiama integruoto, visuminio ugdymo(si) idėjomis ir apima visas vaiko ugdymo(si) sritis. Programoje rekomenduojami tradiciniai ir netradiciniai ugdymo(si) metodai ir būdai. Ikimokyklinio ugdymo programa „Pažinimo žingsneliai“ skirta vaikų nuo 1,5 iki 6 metų ugdytojams: pedagogams, tėvams (globėjams/rūpintojams), visai įstaigos bendruomenei. Programa skelbiama įstaigos internetiniame tinklalapyje.

Atnaujinta programa leis dar daugiau atsižvelgti į vaiką ir jo individualius poreikius, o pradedantys dirbti jauni pedagogai, aiškiau supras ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo turinio įgyvendinimo galimybes.

PROGRAMOJE SUTINKAMŲ TERMINŲ ŽODYNAS

BENDRIEJI GEBĖJIMAI – tai tie asmens pažinimo procesų ypatumai, kurie yra būtini bet kuriai protinei veiklai atlikti: gebėjimas sutelkti dėmesį, įsiminti, atgaminti informaciją, gebėjimas suvokti, kas svarbiausia, lyginti, sisteminti, abstrahuoti, konkretinti, nustatyti priežasties ir pasekmės ryšius ir panašiai.

BENDRIEJI UGDYMO TIKSLAI – tai asmeniniai ugdymo turinio atrankos bei kūrimosi principai.

ĮSIVERTINIMAS – paties ugdytinio sprendimai apie daromą pažangą bei pasiekimus, remiantis savistaba, savianalize, dabartinių pasiekimų lyginimu su ankstesniais, tolesnių ugdymosi tikslų bei jų siekimo strategijų numatymu.

ĮVERTINIMAS – vertinimo proceso rezultatas, konkretus sprendimas apie ugdytinio pasiekimus ir padarytą pažangą.

KOMPETENCIJA – mokėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma.

METODAS – tikslo siekimo, veikimo būdas, veiklos tvarka, sąmoningai naudojama kokiam nors tikslui pasiekti.

METODIKA – būdų, taisyklių, metodų visuma kuriam nors darbui gerai atlikti.

PASIEKIMŲ APRĄŠAS – tai gairės ugdytojams, kuriose pateikiama vaiko iki šešerių metų įgyjamų esminių nuostatų bei gebėjimų visuma ir jo ugdymosi pažangą nusakantys žingsniai.

PASIEKIMŲ ŽINGSNIS – tai vaiko pažangą rodantys žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų pokyčiai per vienerius metus, atitinkantys vaiko raidos dėsningumus kokybiško ugdymo sąlygomis.

PROJEKTAS – planinga ir organizuota veikla, kurios tikslas – įveikti užduotį ar išspręsti problemą taip, kad pasiektume norimą rezultatą.

SOCIOKULTŪRINĖ INTEGRACIJA – ugdymo turinio artinimas prie sociokultūrinio gyvenimo konteksto, atitinkančio vaikų amžių, patirtį bei interesus.

SPECIALIŲJŲ POREIKIŲ VAIKAS – vaikas, kurio galimybės mokytis ir dalyvauti visuomenės gyvenime yra ribotos dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų.

UGDYMO SI PASIEKIMŲ SRITIS – tai sritis, kurioje išskirta vertybinė nuostata ir esminis gebėjimas.

UGDYMO TURINYS – integruota žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų sistema.

VAIKŲ PASIEKIMAI – tai ugdymosi procese jų įgyti gebėjimai, žinios, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos rezultatų (aiškinimo, pasakojimo, kūrybos darbų, elgesio ir kt.).

VERTINIMAS – nuolatinis informacijos apie vaiko ugdymosi pažangą ir pasiekimus kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas.

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. INFORMACIJA APIE ĮSTAIGĄ

Švietimo teikėjo pavadinimas – Šiaulių lopšelis-darželis „Pupų pėdas“.

Trumpasis pavadinimas – lopšelis-darželis „Pupų pėdas“.

Teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

Grupė – ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Tipas – ikimokyklinio ugdymo grupės įstaiga lopšelis-darželis.

Juridinis asmens kodas – 190528621.

Steigėjas – Šiaulių miesto savivaldybės taryba.

Mokymo forma – dieninė.

Ugdymo(si) kalba – lietuvių.

Įstaigos adresas – Dainų g. 88, Šiauliai, 78270.

Telefonai: (8 41) 55 27 24, (8 41) 55 27 96.

Elektroninis paštas: pupupedas@splius.lt.

Internetinės svetainės adresas: www.pupupedas.mir.lt.

Lopšelis-darželis „Pupų pėdas“ vykdo neformaliojo ugdymo programas: ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo.

1.2. UGDYMO PROGRAMOS RYŠYS SU STRATEGINIAIS DOKUMENTAIS

Lopšelis-darželis atnaujinamas ikimokyklinio ugdymo programą taip pat atsižvelgia ir savo veikloje vadovaujasi:

- ❖ Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569, bendruosiuose nuostatuose teigiama, kad vaikas turi gyventi saugioje aplinkoje. Mūsų įstaigoje ši nuostata įgyvendinama pasirinkus sveikatos saugojimo ir stiprinimo kryptį. Taip pat šis dokumentas akcentuoja vaikų visuminį ugdymą(sį), įvairių vaiko poreikių: judėjimo, fizinio ir psichinio saugumo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos tenkinimą vaiko raidos pakopose“.

- ❖ Švietimo ir mokslo ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. V-38 patvirtinta „Gabių vaikų ir jaunuolių ugdymo strategija“ *numato*, kad kiekvienas gabus vaikus turi teisę papildomai lavinti muzikinius, meninius, fizinius ir kt. gebėjimus. Nepažeidžiant šių teisių darželyje sudarytos galimybės lavinti muzikinius, vaidybinius, meninius gebėjimus.

1.3. UGDYMO PROGRAMOS PEDAGOGINIS FILOSOFINIS PAGRINDIMAS

Viena iš lopšelio-darželio ugdymo kryptių – vaikų sveikatos saugojimas ir stiprinimas, todėl mums artima originali žymaus Lietuvos filosofo, rašytojo, pedagogo *Vydūno sveikatos filosofija*. Sveikatos pagrindą sudaro visų žmoguje veikiančių galių harmonija. Mokykla, kurioje ugdomas vaikas, turi laikytis harmonijos. Įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa „Pažinimo žingsneliai“ yra grindžiama **humanistinio** ugdymo filosofija, kurios tikslas skatinti vaiko kūrybiškumą, žingeidumą, savimonę. Tik turėdamas iš ko rinktis veiklą, vaikas bus kūrybingas,

aktyvus ir išmoks kaip reikia mokytis. Todėl pedagogo uždavinys – paruošti tinkamai aplinką ir aktyviai skatinti įvairiapusę veiklą.

Programa remiasi **egzistencialistinės** filosofijos teorija, kuri teigia, kad ugdytiniai – individualybės su skirtingomis žiniomis, patirtimi, todėl jų vienodai mokytis neįmanoma. Remdamiesi šia teorija, pedagogai parenka uždavinius kiekvienam vaikui ir visai grupei, atsižvelgdami į vaiko amžių, interesus, gebėjimus. Pedagogai ir jų ugdytiniai yra lygiaverčiai partneriai. Jie mokosi iš savo ir kitų patirties bendradarbiaudami tarpusavyje. Ugdymo procese vyrauja laisvas individo pasirinkimas.

Darželio programai artima **progresyvinės** ugdymo filosofijos teorija, kurios ugdymo paskirtis – išmokyti vaiką mokytis ir mąstyti, todėl, organizuodamas ugdymo procesą, pedagogas gerai apgalvoja užduotis, kurios skatintų vaiką mąstyti, tyrinėti, ieškoti atsakymų ir daryti išvadas, žinias pritaikyti praktikoje. Pedagogas – ugdymo proceso organizatorius ir vadovaujasi individualizavimo ir integravimo principais.

Šios filosofijos ir jų vertybių sistemos sudaro palankias sąlygas darželio bendruomenės veiklą grįsti demokratijos principais: bendradarbiavimu ir pasitikėjimu, planų ir veiksmų suderinamumu bei vientisumu, kūrybingumu ir nuolatiniu atsinaujinimu.

Neatskiriama ugdymo proceso dalimi tampa **ekologinė raidos teorija**, kuri pripažįsta vaiko raidos priklausomybę nuo socialinės ir kultūrinės aplinkos. Ekologinė raidos teorija siejama su uždaviniu, kurio vykdymas padeda stiprinti augalijos, gyvūnijos, žmogaus ir bendruomenės natūralią sąveiką su gyvenamąja aplinka. Tai sudaro darnaus vystymosi pagrindą, kuris apima ne tik gamtos apsaugos, bet svarbiausia – žmogaus apsaugos, jo mokėjimo gyventi gamtinėje-kultūrinėje terpėje, klausimus. Ši teorija padeda atsakyti vaikams į klausimus: kas aš esu? Koks mano santykis su kitais žmonėmis? Koks mano santykis su pasauliu?

Kadangi šeima yra pagrindinė vertybių perdavėja vaikams, šeimyninė aplinka tampa lemiamu ugdymo(si) gamta veiksmu. Darželis ir šeima gali bendradarbiauti ugdydamos gamtosauginę savimonę ir sveiką gyvenseną. Juo stipresni šeimos ir darželio ryšiai, juo daugiau perduodama informacijos, įgūdžių ir vertybių. Į gamtosauginį ugdymą įtraukiame visą bendruomenę, o vaikuose ugdome bendrumo jausmą. Itin svarbu, kad vaikai pradėtų suvokti atsakomybę už save ir kitus.

1.4. VAIKAI IR JŲ POREIKIAI

Lopšelyje-darželyje „Pupų pėdas“ pats svarbiausias asmuo yra vaikas. Todėl čia tenkinami patys svarbiausi vaiko poreikiai: fiziologiniai, psichologiniai–emociniai, pažinimo, saviraiškos. Čia jam sudaromos sąlygos asmenybės ūgčiai, kūrybiniam mąstymui, laisvam minčių reiškimui, idėjų ir temų siūlymui. Mūsų lopšelyje-darželyje jis jaučiasi saugus, išklaustas, laimingas.

Ugdymas įstaigoje orientuotas į vaiką:

- tenkinant gabių vaikų poreikius jiems sudaromos ne vienodo sudėtingumo sąlygos ugdytis;
- skatinamas vaiko savarankiškumas tose srityse, kur gebėjimai geriau susiformavę ir teikiama didesnė pagalba mažiau išlavėjusių gebėjimų ugdymui/si;
- teikiama pagalba vaikui, turinčiam kalbos, kalbėjimo ir komunikacijos sutrikimų;
- garantuojamas socialinės lygybės, lyčių lygių galimybių užtikrinimas;
- užtikrinama saugi, estetinė edukacinė aplinka.

Šiaulių lopšelių-darželių „Pupų pėdas“ lanko 1,5–6 metų ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai, gyvenantys skirtingomis socialinėmis sąlygomis.

Lopšelyje-darželyje veikia 11 grupių:

- ❖ ankstyvojo ugdymo (lopšelio) grupės;
- ❖ ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo grupės;
- ❖ priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo grupės.

Vaikų grupės komplektuojamos atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnius.

1.5. PEDAGOGŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS

Valstybinės švietimo strategijos 2013–2022 metų vienas tikslų, sako, kad labai svarbu „pasiekti tokį pedagoginių bendruomenių lygį, kai jų kritinę masę sudaro reflektuojantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs mokytojai ir dėstytojai“.

Ugdymo kokybę užtikrina įstaigos personalas, kuris nuolatos rūpinasi savo asmeniniu ir profesiniu tobulėjimu, geba reflektuoti, įsivertinti savo darbo veiksmingumą, dirbti komandoje, suvokia mokymosi visą gyvenimą svarbą. Lopšelyje-darželyje dirba 21 pedagogas (16 auklėtojų, 3 priešmokyklinio ugdymo pedagogai, 1 logopedas, 1 meninio ugdymo pedagogas. Visi pedagogai yra specialistai. Iš 21 pedagogo – 17 turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 2 – įgijęs aukštesnįjį, 2 – magistro laipsnį. Atestuotų 15 pedagogų: 1 – vyresnysis logopedas, 1 – mokytojas metodininkas, 1 – meninio ugdymo mokytojas ir 12 – ikimokyklinio ugdymo vyresnieji auklėtojai. 6 jauni specialistai neatestuoti. Pedagogų komanda yra kompetentinga, gebanti keistis, ieškanti naujovių. Įstaigoje dirbanti specialistų komanda – logopedas, neformaliojo ugdymo pedagogas – organizuoja darbą taip, kad nepažeistų pedagoginio proceso vientisumo. Pedagogai kelia kvalifikaciją dalyvaudami seminaruose, konferencijose, savarankiškai studijuodami pedagoginę literatūrą, gerai naudojami šiuolaikinėmis kompiuterinėmis technologijomis: filmuoja, montuoja trumpametražinius filmus, maketuoja leidinius ir kt. Jie reflektuoja savo veiklą, dalijasi darbo patirtimi, veda atviras veiklas, rengia ir pristato pranešimus respublikinėse konferencijose. Pedagogas savo pavyzdžiu demonstruoja, kad mokymosi procesas teikia džiaugsmo ir kiekvienas žmogus turi tobulėti, norėdamas atliepti naujus kasdieninio gyvenimo ir profesinius iššūkius, pokyčius visuomenėje, vis didėjančius informacijos kiekius.

Pedagogai suvokia vaikų vystymąsi, stebi juos veikloje, sudaro sąlygas maksimaliai lavėti ir tobulėti individualiems fiziniams, dvasiniams, socialiniams gebėjimams.

Ugdytojai, dirbantys su ankstyvojo amžiaus vaikais, daug dėmesio skiria vaikų adaptacijai, tęsia ugdymą pradėtą šeimoje, kuria žaismingą, patrauklią, stimuliuojančią ir kartu artimą namams, jaukią aplinką, formuoja ir ugdo jų bendruosius gebėjimus (asmeninius, socialinius ir kt.), todėl mažyliai čia jaučiasi laukiami, saugūs ir mylimi.

Ugdytojai, dirbantys su įvairaus ikimokyklinio amžiaus vaikais (3–6 m.), stengiasi daugiau dėmesio skirti vaikų pomėgiams ir interesams, moko juos gražiai bendrauti tarpusavyje, gerbti ir puoselėti juos supančią aplinką, mylėti mažesnius ir silpnesnius už save, globoti juos ir saugoti, ugdo ir plėtoja meninius ir estetinius gebėjimus, padedančius išreikšti save, komunikuoti. Veiksmingai ir harmoningai ugdo kiekvieno vaiko asmenybę, jos intelektualines, kūrybines, emocines, fizines galias, formuoja vertybines nuostatas.

Pakoreguota ikimokyklinio ugdymo programa „Pažinimo žingsneliai“ ir toliau skatins pedagogus įgyti naujų kompetencijų, padės formuoti poreikio į kaitą nuostatas, sudarys galimybę kūrybiškiau ir laisviau galvoti bei veikti. Programa yra lanksti, todėl bus vėl atnaujinama po penkerių metų ir tobulinama.

1.6. REGIONO IR ĮSTAIGOS SAVITUMAS

Regiono savitumas. Gyvename mieste, kurį jau seniai priimta vadinti Saulės miestu. Tai tapo ne tik miesto vardo sinonimu, bet ir oficialaus, nuosekliai kuriamo miesto įvaizdžio dalimi. Šis įvaizdis įteisintas oficialiuose miesto dokumentuose – Šiaulių miesto savivaldybės 2005 m. gruodžio 22 d. patvirtinta Šiaulių miesto vizija 2007–2025 metams prasideda žodžiais: „Šiauliai – Saulės miestas: atviras, veržlus ir saugus“.

Lopšelis-darželis „Pupų pėdas“ yra Dainų mikrorajone, daugiabučių bei daugiaaukščių namų kvartale. Mikrorajono pavadinimas kilęs nuo Dainos kaimo, žinomo nuo XVII amžiaus. Dainų gyvenamasis rajonas pradėtas projektuoti 1975 metais. Dainai (arba Dainiai) – vienas iš Šiaulių miesto pietvakarinės dalies rajonų. Ribojasi su Mažosiomis Žaliūkėmis, Dainų parku, rytuose – su Lieporiais, pietuose – Gytariais ir Beržynėliu, vakaruose – Voveriškiais.

Jau kelis metus prižiūrimas ir puoselėjamas Beržynėlio parkas bei kuriamas mikrorajono skveras, Zoo parduotuvė, Žaliukių malūnas suteikia vaikams puikias galimybes dalyvauti edukaciniuose užsiėmimuose, tyrinėti aplinką, pažinti gamtą, eksperimentuoti, įgyti praktinių gebėjimų prižiūrint augalus ir globojant gyvūnus. Siekdami ugdyti vaikų meilę gamtai, atsakomybės jausmą, formuoti vertybines nuostatas esame išleidę knygėlę „Per gamtos grožį į vaiko širdį“, kurioje pasidalinta ugdymo(si) gamta pedagogine patirtimi.

Greta darželio – Dainų progimnazija ir Romuvos gimnazijos, muzikos mokykla, teniso kortai. Todėl įstaiga turi puikias galimybes stiprinti sociokultūrinius ryšius su šiomis institucijomis, organizuoti įvairią veiklą, apjungiančią vaikus, tėvus (globėjus) ir darželio darbuotojus ir socialinius partnerius.

Ugdymas vaikų patriotinius ir tautinius jausmus, lopšelis-darželis ypatingą dėmesį skiria Šiaulių krašto papročiams ir tradicijoms. Ir nors lopšelis-darželis yra nutolęs nuo centro, tačiau vyresnio ikimokyklinio amžiaus vaikai turi puikias galimybes aplankyti daug Šiauliams reikšmingų vietų: CH. Frenkelio vilą, Dviračių muziejų, Fotografijos muziejų, Katinų muziejų, Kryžių kalną, Talkšos ežerą, Saulės laikrodžio aikštę, Salduvės parką, Sukilėlių kalnelį.

Įstaigos savitumas. Turint tokį kultūrinį regiono paveldą, per eilę metų lopšelyje-darželyje susiformavo išskirtinis požiūris į etnokultūrinį ugdymą. Įstaiga turi savas kalendorinių švenčių tradicijas, kurios sietinos su tautinėmis, religinėmis ir gamtos ritmu susijusiomis šventėmis. Šios šventės padeda pajusti atsipalaidavimo, linksmybių nuotaikas. Tokių renginių metu vaikams sudaromos galimybės susipažinti su savo gimtojo miesto gyvenimu, pasijusti pilnaverčiais miesto piliečiais. Tautinio ir pilietinio ugdymo pradai juntami įvairių švenčių metu, kuriose vaikai pasirodo su tautiniais drabužiais, vienoda apranga atstovauja darželį miesto renginiuose ir šventėse.

Nuo 1998 m. dalyvaujame Lietuvos vaikų sveikatą stiprinančių mokyklų programoje „Sveika mokykla“. Esame pripažinti sveikatą stiprinančia mokykla. Nuo 2004 m. vykdome projektą „Sveikas darželis“. Esame parengę ir įgyvendiname 2014–2018 m. sveikatos stiprinimo programą „Sveikas darželis“. Ugdytinių sveikatos kompetencijos plėtojimui įstaigoje sudarytos ypač palankios sąlygos: įrengta sporto salė su visa šiuolaikiška sportine įranga, kuri sistemingai atnaujinama, įrengta lauko krepšinio aikštelė su smūgį sugeriančia minkšta danga, įsigyta dešimtys naujų įrengimų vaikų fizinio aktyvumo skatinimui, įsteigtas kūno kultūros specialisto etatas. Nuolat kuriame edukacinę aplinką, skatinančią įstaigos bendruomenę sveikai ir aktyviai gyventi. Įgyvendinant programą organizuojamos sveikatingumo dienos, sportinės pramogos teniso kortuose, pažintinės ekskursijos, išvykos į mišką, aplinkos švarinimo akcijos.

1.7. TĖVŲ (GLOBĖJŲ/RŪPINTOJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI

Atnaujinant įstaigos ugdymo programą, pedagogai dar kartą pasitikslino įstaigą lankančių vaikų tėvų, o taip pat ir visos bendruomenės poreikius bei lūkesčius. Buvo atlikta tėvų apklausa, parengtas papildomas klausimynas, kurio metu išsiaiškinti aktualiausi rodikliai, kriterijai, kuriais būtų galima vadovautis, tiek atnaujinant, tiek tobulinant įstaigos ugdymo programą.

Atsižvelgiant į vaikų tėvų apklausos duomenis, įsitikinta, jog didžioji jų dalis labiausiai vertina formalųjį ugdymą, gilinant vaikų žinias ir gebėjimus. Labiausiai tėvai pritaria kryptingam, sistemingam, į vaiką orientuotam ugdymui. Didžiausia dalis vertina loginės paskirties ar vaidmeninius žaidimus. Taip pat pritaria sveikatingumo programų įgyvendinimui, bei

etnokultūrinių vertybių formavimui ir puoselėjimui. Apibendrinant neformaliojo ugdymo paslaugas, tėveliai labiausiai pageidavo šokių, dainavimo, užsienio kalbos, sporto užsiėmimų.

Lopšelyje-darželyje užtikrinamas vienas iš svarbiausių tėvų poreikių – tęstinumas, nes įstaigoje ugdomi ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikai.

Atsižvelgiant į tėvų (globėjų) poreikius, įstaigoje veikia prailginto darbo dienos grupė, kurios veiklos trukmė – 12 val. per dieną.

Glaudus tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu bei pagarba.

Tenkiant tėvų lūkesčius ir poreikius vietos bendruomenė siekia:

- ❖ atskleisti šeimai vaiko gyvenimo lopšelyje-darželyje ypatumus ir supažindinti su ugdymo sąlygomis;

- ❖ įvertinti, kokią patirtį vaikai į ugdymo įstaigą „atsineša“ iš namų ir bendruomenės aplinkos;

- ❖ pažinti įstaigą lankančių vaikų šeimas: organizuoti susirinkimus, bendrus renginius, individualius pokalbius, konsultacijas, rinkti formalius duomenis apie šeimą;

- ❖ numatyti vaiko ugdymo darną garantuojančias sąlygas: išsiaiškinti, apmąstyti, įvertinti ir tenkinti individualius, šiuolaikines vaiko ugdymo tendencijas atitinkančius tėvų poreikius – drauge ieškoti bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių, tėvų ir auklėtojų bendradarbiavimas turi vadovautis principu, – kad viskas, kas daroma, daroma vaikų labui;

- ❖ šviesti tėvus pedagogikos ir psichologijos klausimais.

Svarbi sėkmingo ikimokyklinio ugdymo(si) sąlyga – pedagogų ir vaiko tėvų bendradarbiavimas. Bendraudamas ir bendradarbiaudamas su šeima pedagogas, taiko formalius, neformalius, netradicinius būdus ir formas. Pedagogas juos renka atsižvelgdamas į šeimos kultūrą, grupės bendruomenės poreikius.

Formalios sąveikos būdai:

- ❖ tėvų (grupės, visuotiniai) susirinkimai;

- ❖ tėvų lankymasis grupėje, dalyvavimas ugdymo procese;

- ❖ edukacinis tėvų švietimas (konsultacijos, rekomendacijos, pranešimai, paskaitos, diskusijos);

- ❖ bendrų projektų kūrimas ir įgyvendinimas (išvykos, ekskursijos, žaidimų dienos, savaitės, vakaronės, sportiniai, šventiniai renginiai, pramogos ir kt.).

Neformalios sąveikos būdai:

- ❖ individualūs pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką;

- ❖ iš anksto numatyti pokalbiai apie vaiko vystymąsi, pasiekimus, konsultavimas;

- ❖ skelbimų lentos, informacinė medžiaga;

- ❖ rašteliai, žinutės, pokalbiai telefonu;

- ❖ internetinės svetainės.

Tėvai skatinami bendradarbiauti ugdymo procese įvairiomis formomis:

- ❖ individualūs pokalbiai su vaiko tėvais, vaiko pažangos įvertinimas, aplankų analizavimas (individualiu lygmeniu);

- ❖ konsultacijos, kurių metu direktorius, direktoriaus pavaduotojas, pedagogas, logopedas, sveikatos priežiūros specialistas konsultuoja tėvus;

- ❖ bendri grupės vaikų-tėvų projektai: parodėlės, šventės, koncertai (grupės, bendruomenės lygmeniu);

- ❖ atvirų durų dienos, kurių metu tėvai susipažįsta su vaikų gyvenimo sąlygomis darželyje, su auklėtojų darbo metodais, vaikų įgūdžiais ir mokėjimais;

- ❖ anketinės apklausos, kurių metu aiškinamasi tėvų nuomonę įvairiais vaiko ugdymo klausimais;

- ❖ tėvų komitetas, padedantis spręsti vaikų auklėjimo, pedagoginius klausimus.

Visa bendruomenė kuria ir puoselėja įstaigos tradicijas, aktyviai dalyvauja organizuojamuose renginiuose, tradicinėse ir netradicinėse šventėse, pramogose.

1.8. POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. LR įstatymu Nr. I-983) 12 str. teigiama, kad valstybės dalyvės garantuoja vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, teisę laisvai jas reikšti visais jį liečiančiais klausimais; be to, vaiko pažiūroms, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, skiriama daug dėmesio <...>“. Šiame straipsnyje pabrėžiama vaiko teisė dalyvauti priimant su savo gyvenimu susijusius sprendimus. Šiandien tai yra ypač svarbi nuostata, nes vaikai vis dar gana dažnai jaučia, kad suaugusieji nei klauso, nei gerbia jų požiūrį. Šiandienos visuomenėje jų pozicija vis dar silpna, statusas žemas, vaikai neturi daug galių, dažnai ir galimybių kontroliuoti savo pačių gyvenimą šeimoje, gyvenamojoje vietoje ir t.t. Remiantis šio dokumento straipsniu mūsų darželyje vaikas gali aktyviai dalyvauti įvairiuose renginiuose, projektuose, drąsiai reikšti savo nuomonę, kuriant grupės aplinką, pasirenkant ugdymo priemones, žaidimus. Siūlyti sumanymus, idėjas kaip žaismingiau, kūrybiškiau organizuoti vieną ar kitą veiklą, dalyvauti priimant sprendimus ir kuriant grupės taisykles. Išklaudytas ir suprastas vaikas, jausis emociškai saugus.

Lopšelis-darželis atnaujindamas ikimokyklinio ugdymo programą atsižvelgia ir savo veikloje vadovaujasi vertybėmis, kuriomis siekiama, kad kiekvienas vaikas taptų **laimingas, sveikas ir saugus vaikas**.

Lopšelio-darželio pedagogai atsižvelgia į tai, kad vaikai skiriasi fizinės ir psichinės raidos tempu, pasaulio pažinimo stiliumi ir būdais, temperamentu, charakteriu, todėl nereikalauja iš visų po lygiai, o sudaro sąlygas kiekvienam vaikui lavėti tiek, kiek jis tam turi dvasios ir fizinių išgalių. Įstaigos pedagogams pirmiausia rūpi tvirtesnių ryšių su šeima ieškojimas, kuomet drauge galima būtų stengtis numatyti tolimesnes auklėjimo ir ugdymo(si) gaires.

Plėtojant vaikų sveikatos stiprinimo, socialinės ir gamtosauginės veiklos prioritetus bendradarbiaujat su sociokultūrine aplinka, kuriame švarią, saugią ir sveiką ugdymosi aplinką, o galutine kokybiško ugdymo siekiamybe tampa – **laimingas, sveikas ir saugus vaikas**, turintis deramą socializacijos lygį, reikiamai pasirengęs ugdytis priešmokyklinėje grupėje ir gebantis veikti besikeičiančioje aplinkoje.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Humanišumo – vaikas yra vertybė, jis ugdomas būti savarankišku, garbingu, gebančiu pasirinkti ir atsakyti už savo pasirinkimą. Jo ugdymas remiasi dorine kultūra, pagarba pripažintoms vertybėms.

Demokratiškumo – ugdomas kritiškai mąstantis, tolerantiškas, iniciatyvus, mokantis bendrauti su kitais, žmogus.

Lygių galimybių – visiems vaikams, nepriklausomai nuo lyties, tautybės, socialinės padėties, sudaromos vienodos galimybės ugdytis.

Nacionalumo – ugdomas savo krašto patriotas, gebantis remtis krašto tradicijomis, rūpinasi tapatybės išsaugojimu, savo krašto kultūros tradicijomis.

Atsinaujinimo – vaikų ugdymas atviras, kritiškai vertinantis ir priimantis naujoves, išsaugantis dorovės normas bei tautiškumo branduolį. Ugdymo turinys nuolat atnaujinamas, derinamas su ugdymui keliamais tikslais ir uždaviniais.

Sveikatingumo – vaikų ugdymas, laiduojantis fiziškai ir psichologiškai saugią aplinką. Vadovaujantis šiuo principu, vaikas ugdomas nuostatą savarankiškai laikytis asmens higienos, aktyvios veiklos, poilsio ir maitinimosi ritmo. Įgydami sveikos gyvensenos įgūdžių, pratinasi saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis ir tinkamai elgtis artimiausioje aplinkoje.

Tęstinumo – kiekvienam vaikui užtikrinamos vienodos galimybės įgyti pradinįs įgūdžius, gebėjimus, nuostatas ir suteikiamos palankios visiems galimybės ugdytis ir rengtis mokyklai.

Įvairovės – vaiko ugdymas grindžiamas formų įvairove, sudaromos sąlygos plėtoti gebėjimus ir kompetencijas.

3. UGDYMO(SI) TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

3.1. UGDYMO(SI) TIKSLAS

Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti **fizinio aktyvumo, sveikos gyvensenos; kūrybingumo, bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus, domėjimosi literatūra; aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis ir socialumo** pradmenis.

3.2. UŽDAVINIAI

UŽDAVINIAI:

1. Sveikos gyvensenos žinias, gebėjimus, vertybines nuostatas, siekiant visapusiškos (fizinės, psichinės, dvasinės) darnos, kuriant saugias, patrauklias, vaikų fizinį aktyvumą skatinančias aplinkas, turtinant edukacines erdves sveikatos stiprinimui, sveikos gyvensenos įgūdžių formavimui.

2. Aktyviai dalyvauti ir kūrybiškai, pasitelkiant įvairius meninės raiškos būdus ir priemones, išreikšti save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.

3. Ugdyti gebėjimą pažinti save, artimiausią aplinką, pasaulį bendraujant, bendradarbiaujant, būnant greta su kitais, mokantis taikiau spręsti kasdienes problemas, suprasti savo ir kitų ketinimus, numatyti veiksmų pasekmes.

4. Mokyti pažinti ir veikti, žaisti, tyrinėti, kelti klausimus ir ieškoti atsakymų, pasirinkti veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai ko išmoko, numatyti tolimesnę veiklos žingsnius.

5. Puoselėti gebėjimą suvokti kalbos, simbolių prasmę ir ją taisyklingai vartoti; mokyti išklaudyti kitą bei išreikšti save, savo patirtį kalba.

4. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

4.1. UGDYMO TURINYS

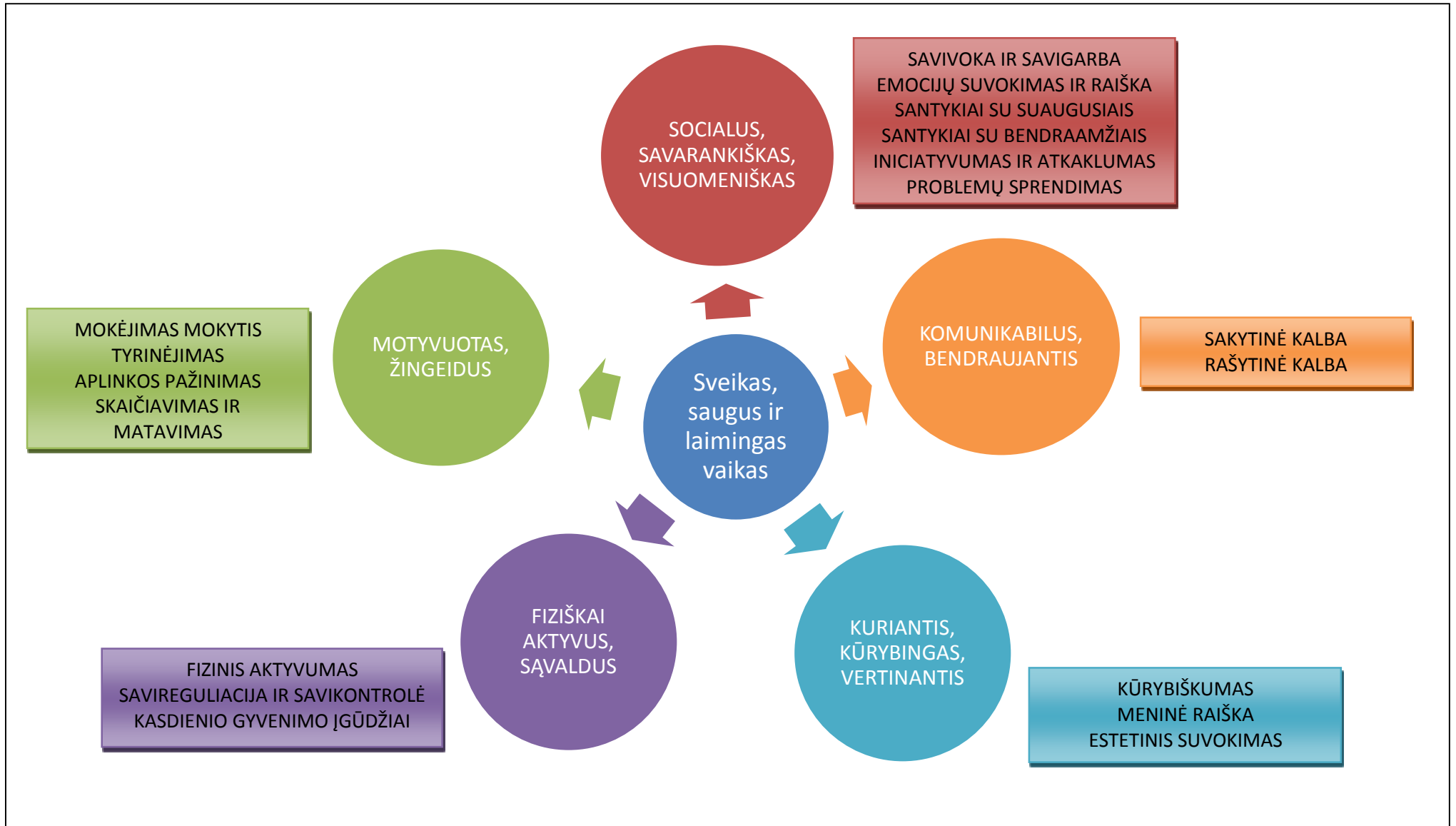
Įstaigos vizija – demokratiška modernizuota įstaiga, kurioje **ugdosi sveikas, saugus ir laimingas vaikas**. Lopšelyje-darželyje susitarta dėl geros mokyklos vizijos, kuri atitinka ir įstaigos viziją. Siekiant šios vizijos, ugdymo turinys:

- personalizuotas;
- lankstus, orientuotas į vaiko asmenybės formavimą;
- teikiantis gerą emocinę savijautą;
- nuoseklus sistemingas vertinimas;
- individualias galimybes atitinkantys pasiekimai.

Atsižvelgiant į visos bendruomenės pasiūlymus, lūkesčius ir susitarimus, lopšelio-darželio „Pupų pėdas“ ikimokyklinio ugdymo programoje numatyto ugdymo turinio įgyvendinimo siekiamybe tampa – **sveikas, saugus ir laimingas vaikas**. Veiksmingas ikimokyklinis ugdymas yra orientuotas vaiko asmenybės formavimą, taip pat į sėkmingą jo ugdymo(si) pažangą ir gerus pasiekimus visose 18 pasiekimų sričių. Ikimokyklinio ugdymo programos ugdymo turinys išdėstytas pagal ugdytinas vaiko asmenybės savybes, kurios sugrupuotos į 5 grupes (1 pav.) ir išskirtas į amžiaus tarpsnius.

Į ugdymo turinį įtraukti sveikatingumo, ekologijos, socialinės paskirties, individualūs teminiai grupių projektai. Bendros sezoninės tematikos pridedamos programos priede.

1 pav. Vaikų asmenybės savybes pagal pasiekimų sritis

4.1.1. ANKSTYVASIS AMŽIUS 1,5–3 METAI

Šiame amžiuje vaikas mokosi pats pasirūpinti savimi, naudotis tualetu, valgyti, vaikščioti ir kalbėti arba abejoja savo sugebėjimais. Aplinkai pažinti vaikas naudoja jutiminius ir motorinius sugebėjimus. Šis periodas prasideda refleksais, o baigiasi sensomotorinių sugebėjimų kompleksine koordinacija. Vaikas įsisąmonina, kad objektai egzistuoja ir tada, kai jis jų negali matyti (objektų pastovumas su jutimais), pradeda prisiminti ir įsivaizduoti (protinė reprezentacija). Psichologai ir pedagogai teigia, kad žmogus visiškai save realizuoja tik tada, kai priimtinu būdu išsprendžia tam tikras kilusias psichosocialines problemas. Jų nuomone, vaikai trečiaisiais gyvenimo metais pergyvena krizę, kai priešpriešinamas autonomiškumas ir gėda, abejojimas savimi. Autonomijai siekti turi įtakos nauji motoriniai ir protiniai sugebėjimai.

Šio amžiaus vaikai gali ne tik vaikščioti, bet ir atidarinėti, uždarinėti, laiptoti, mėtyti, atlikti daugybę kitokių paprastų veiksmų. Šio amžiaus vaikai didžiuojasi savo sugebėjimais, todėl viską nori daryti patys. Kad vaikas įgytų autonomiškumo jausmą, išmoktų būti savarankiškas – svarbi tėvų ir pedagogų kantrybė. Draudimai, jei jie yra perdėti, yra nepalankūs vaiko vystymuisi. Antrųjų metų pradžioje vaikas pradeda save vadinti vardu, nors kalba trečiuoju asmeniu. Pradeda atpažinti save veidrodyje, o baigdamas trečiuosius metus, turi aiškų savo kūno vaizdą. Šiuo amžiaus tarpsniu vaikas save suvokia kaip turintį nuo kitų nepriklausomą vidinį pasaulį – norus, jausmus, mintis. Savo elgesį vertina, atsižvelgdamas į pritariančią ar nepritariančią suaugusiojo veido išraišką.

Psichinės ankstyvojo ikimokyklinio amžiaus vaiko savybės yra dar labai nepastovios, nesusiformavusios. Veikiant gyvenimo sąlygoms ir auklėjimui, pradeda formotis kai kurie įprasti elgesio su aplinkiniais žmonėmis būdai. Žymiai tobulėja aplinkinių daiktų suvokimas. Vaiko pažintiniai procesai darosi vis sudėtingesni, vystosi jo poreikiai ir jausmai. Ugdant šio amžiaus vaiką, formuojasi teigiamas emocinis požiūris į bendraamžius, mokėjimas gyventi ir žaisti kartu, nesivaidijant ir netrukdam vienam kitam.

1–3 m.	
SRITYS	VAIKO VEIKSENOS
SOCIALUS, SAVARANKIŠKAS, VISUOMENIŠKAS	
<p>Savivoka ir savigarba</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Save vertina teigiamai.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Supranta savo asmens tapatumą, priskiria save šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Atsisuks pašauktas vardu. - Žais didaktinį žaidimą „Pasakyk savo vardą“. - Žais prieš veidrodį, - Rodys įvardintas kūno dalis. - Klausysis dveilių, ketureilių apie kūno dalis. - Žais improvizacinius žaidimus. - Šypsosis, ties rankas pamatęs ateinančią mamą (tėtį). - Parodys save neseniai darytose šeimos, vaikų grupės nuotraukose ir pasakys savo vardą. - Žiūrėdamas į savo atvaizdą veidrodyje pastebės dažus ant kaktos ir valys savo kaktą, o ne atvaizdą veidrodyje. - Džiaugsis giriamas. - Prieis prie suaugusiojo, kad parodytų, ko išmoko. Krykštaus, kai jam paplojama, pagiriamas.
<p>Emocijų suvokimas ir raiška</p> <p>Vertybinė nuostata.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Išsigandęs bėgs pas suaugusįjį ir jo raminaamas greitai nurims. - Krykštaus, kai suaugusieji su juo žais. - Nerimaus, jei grupėje verkia kitas vaikas.

<p><i>Domisi savo bei kitų emocijomis ir jausmais.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Atpažįsta ir įvardija savo bei kitų emocijas ir jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Džiaugsmą išreišk ir ramiai šypsodamasis, ir kvatodamas balsu. - Mes žaislą ant grindų ir, jeigu auklėtojas šypsodamasis jį paduos, šis juokdamasis jį vėl mes ant grindų. - Paklaustas „Kuris verkia?“, parodys paveikslėlį su verkiančiu kiškiuku, paklaustas „Kuris juokiasi?“, rodys paveikslėlį su besijuokiančiu vaiku. - Žiūrės į verkiantį vaiką ir užjausdamas jam duos savo žaislą, paglostys.
<p>Santykiai su suaugusiais</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Pasitiki pedagogais, juos gerbia, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi, žino kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nerimaus atsiskirdamas nuo tėvų. - Nešiojamas nurims, susidomės jam rodomais žaislais. - Šypsosis, čiauškęs, džiaugsmingai judės, kai jį kalbins juo besirūpinantis auklėtojas. - Šliauš, ropos, eis prie juo besirūpinančio auklėtojo. - Žais žaidimus: „Imk žaislą“, „Duok Žaislą“, vartys knygeles, ridens kamuolį, statys bokštą ir pan. - Tvarkys kartu žaislus. - Sunerims, atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau raminaamas glausis prie auklėtojo, susidomės kitais vaikais ir žaidimais. - Rodys suaugusiajam stiprius jausmus: apkabins arba nususuks, myluos arba atstums. - Išprašys iš suaugusiojo to, ko nori – panešioti, padainuoti, paskaityti. - Mėgs, kai jo žaidimu stebės, juo žavės, jam pritars juo besirūpinantis suaugęs žmogus. - Lips laiptais, palips ant pirmos pakopos ir pažiūrės į suaugusiojo veidą. Pamatęs šypsena, lips toliau, o griežtą veido išraišką – sustos ir lauks. - Pargriuvęs žvilgtels į suaugusiojo veidą, pamatęs išgąščio išraišką susidomės, pamatęs šypsena – atsistos. - Nenorės eiti iš grupės į salę, bet vedamas už rankos ten eiti sutiks. - Domėsis įvairia veikla, kuri nukreipia įtraukia į veiklas. - Stebėdamas spektaklį darželyje pratinsis bendrauti su nepažįstamais žmonėmis.
<p>Santykiai su bendraamžiais</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Supranta kas gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vienu vaiku, palankus visiems vaikams,</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Žiūrės į kito vaiko veidą. Lies jo akį, nosį, tempus už plaukų. - Pravirks, jeigu verks kitas vaikas, šypsosis, jei kitas vaikas juoksis. - Atsistos prieš kitą vaiką veidas į veidą, žiūrės į akis, nusišypsos. - Bus geranoriškas kitų vaikų atžvilgiu. - Būtinai norės raudonos mašinytės, jei kitas su tokia žaidžia. - Ramiai žais greta nepažįstamo vaiko, tačiau norės, kad auklėtoja būtų šalia.

<p><i>su suaugusio pagalba supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes kitiems.</i></p>	
<p>Iniciatyvumas ir atkaklumas</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Savo iniciatyva pasirenka veiklą į ją įsitraukia ir ją plėtoja, kreipiasi pagalbos į suaugusį, kai pats nepajėgia susidoroti su sunkumais.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Laikydamosis sienos eis prie žybsinčių, skambančių, spalvotų žaislų. - Ties kamuoliuką auklėtojai, žiūrės į akis, šypsosis. - Žais žaidimus „Bėga bėga pelytė“. Plos katutes, ties delniukus suaugusiajam prašydamas jį pakartoti. - Atkakliai bandys užsegti didelę sagą: pabandys, nepavys, vėl pabandys, pagaliau išspraudęs sagą į kilpą apsidžiaugs. Kelis kartus užsegs ir vėl atsegs sagą. - Prieš dienas matęs, kaip kirpėja kirpo sesutę, ims šukas ir kelias ir šukuos lėlę. - Žais su muzikiniu žaislu, tačiau išgirdęs su mašinėle burzgiančią draugą kurį laiką stebės, kaip šis žaidžia. Netrukus vėl pradės spaudyti muzikinio žaislo mygtukus. - Stebės, kaip auklėtojas stato bokštelį ir pats ims kaladėles, statys panašų bokštelį - Ves auklėtoją prie žaisliuko – iššokančios varlytės. Rodys, kad reikia varlytę įdėti į vidų, uždengti dangtelį ir po to jį atidengti, kad varlytė iššoktų. Po daugelio bandymų pats išmoks įdėti varlytę ir atidaryti dangtelį. - Rodys nepasitenkinimą, kai stumiamos durys neatsidarys, reikalaus pagalbos.
<p>Problemų sprendimas</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Atpažįsta kilusius iššūkius bei sunkumus, ieško tinkamų sprendimų tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Žais su vienas į kitą sudedamais indeliais, maustomais žaislais. - Pamatęs užsuktą buteliuką, dės jį į burną, mes, paims, perdės iš rankos į ranką, paglostys, sugniauš. - Stebės, kaip auklėtojas atsuka ir užsuka buteliuko kamštelį. Paims buteliuką ir bandys kamštelį atsukti pats. Pavykus apsidžiaugs. - Dės korteles į joms skirtą dėžutę. Išims, įdės, vėl išims, dalį įdės.
MOTYVUOTAS, ŽINGEIDUS	
<p>Mokėjimas mokytis</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo ką išmoko.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusius klausinėdamas,</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sutelks dėmesį į žaislus, daiktus, žmones, reaguos kūno judesiais, mimika, garsais, šypsena. - Šypsosis žiūrėdamas į besišypsančio suaugusiojo veidą. - Dės žaislus į burną, perims iš rankos į ranką, barškins, daužys. - Judės spontaniškai turėdamas tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti. Tai darys sutelkęs dėmesį, nors pamatęs, pvz. naują žaislą, lengvai pereis prie kitos veiklos. - Kelis kartus iš eilės žiūrės, klausysis to paties, pvz. skaitomos pasakos, dainos ar filmuko.

<p><i>ieškodamas informacijos, suprasti mokymosi procesą išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda.</i></p>	<p>- Pastebėję suaugusiuosius, vyresnius ar bendraamžius vaikus ką nors darant, pats bandys daryti taip pat. Klaus: „Kas čia?“ „Kur?“, prašys parodyti.</p>
<p>Tyrinėjimas</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę, gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus, mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo atrado, pajuto, patyrė.</i></p>	<p>- Ims žaislus ir daiktus, juos lies, apžiūrinės, kiš į burną. - Klausysis muzikos, dainuos, improvizuos įvairius judesius. - Tyrinės viską, kas yra aplinkui, ims, judins, liesa, stebės, klausysis, bandys sudėti ar išardyti, didžiuosis, kai pavyks. - Noriai bendraus su artimais žmonėmis ir vaikais. - Kartos tą patį žaidimą, prašys dar kartą paskaityti tą pačią knygutę, pažiūrėti filmuką ar paveikslėlį.</p>
<p>Aplinkos pažinimas</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors naujo.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibudinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</i></p>	<p>- Apžiūrinės savo rankas, paduotus daiktus. Žiūrės į savo atvaizdą veidrodyje. - Lies, ragaus, uostys, kratys, daužys daiktus, žaislus. - Sieks, ims, lies, ragaus, uostys, judins, dės vienas prie (ant) kito žaislus ar kitus daiktus. - Mėgdžios suaugusiuosius bandys šukuotis, valgyti su įrankiais, valytis dantis, šluostyti stalą, pašerti naminį gyvūną, palaistyti augalą ir pan.</p>
<p>Skaičiavimas ir matavimas</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Nusiteikęs pasauly pažinti skaičiuodamas ir matuodamas.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes</i></p>	<p>- Įsitrauks į žaidimą „Slėpynės“. - Žaislui pasislėpus, atidžiai stebės vietą, kur žaislas ką tik buvo. - Kalbinamas gestais, mimika rodys, kad žaislo nėra (pasislėpė). - Džiaugsis, krykštaus žaislui pasirodžius. - Sieks netoliese padėtų žaislų. - Pirštais ims smulkius daiktus, išskėstomis rankomis didelius daiktus. - Valgys šaukštu. - Stebės, kas atsitinka, kai ką nors sugriauna, išardo. - Atneš nurodytos spalvos kamuoliuką.</p>

<p><i>pagal kiekį, vartoti skaitmenis, apibudinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas.</i></p> <p><i>Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibudinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Paklaustas, kiek turi metukų, parodys pirštukais. - Pasakys ar parodys, kad ko nors yra daug, ištiesęs rankytes į šonus. - Žais su vienas į kitą įdedamais indeliais: paims indelį, kelis kartus kantriai bandys įdėti jį į pasirinktąjį; nepavykus indelį padės, paims kitą ir vėl bandys įdėti į turimą indelį. - Iš kelių dėžutės skylių suras tą, pro kurią pralįs paimta kaladėlė. - Tokios pat spalvos ar formos daiktus sudės į atskiras dėžutes. - Prisimins, kas paslėpta knygelės puslapio langelyje ir sava kalba tai išreikš. - Atneš prašomo dydžio (didelį arba mažą) kamuolį.
KOMUNIKABILUS, BENDRAUJANTIS	
<p>Sakytinė kalba</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai ir laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</i></p>	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gestais rodo, kad klausosi ir supranta (purtyt galvą, linksės, plos delniukais, verkšlens). - Kartos siūlomus judesius. - Pasiūlius plos katutes, išties prieš save rankutes ir delniukais kelis kartus suplos. - Mimika, gestais, trumpais žodeliais atsakys į suaugusiojo klausimus, prašymus. Mimika, gestais, kalba reaguos į vaikų kalbą. - Kūno judesiais, garsais, trumpais žodeliais atlieps jam skaitomą trumpą tekstuką. - Teigiamai arba neigiamai reaguos į prašymus, siūlymus. - Auklėtojai pasiteiravus, kur jo šuniukas, paskatinus surasti šuniuką, ieškos šuniuko pats sau sakdamas: „Kur au au? Nėra au au.“ <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Čiauškės garsų junginius, savo kalba kartos paprastus jam sakomus žodžius: „ačiū“, „nėra“, „nori“, „duok“. - Atsisveikindamas sakys „ate, ate!“, nukritus daiktui: „baba!“. - Matydamas, kaip ploja rankomis mergaitė, sakys: „Mergaitė štai taip daro.“ - Išgirdęs deklamuojamą eilėraštuką: „Ci ku ca ku, tu ku tu ku, Daug lietučio sviedinukų“, kartos eilėraštuvo žodžius. - Atkartos atskirus žodelius. - Vartys knygutes ir suaugusiojo padedamas bandys atpasakoti paveikslėlių turinį. - Kalbinamas pasakos apie savo šeimos narius.
<p>Rašytinė kalba</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</i></p> <p>Esminis gebėjimas:</p>	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vartys įvairaus formato paveikslėlių knygeles. - Atsivertęs knygą, lies pirštais paveikslėlių, pasilenks arčiau knygos, pastuksens pirštu į lapą su šuniuku, nusišypsos: „Au, au, au au“. - Atsivertęs kitą lapą su katyte: „Miau, miau, miau“. Pastuksens pirštu paveikslą. - Pamatęs aplinkoje parašytas raides, nupieštus simbolius, klaus: „Kas čia?“

<p><i>Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</i></p>	<p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Domėsis įvairiais rašikliais. - Spontaniškai braukys popieriaus lape.
<p>KURIANTIS, KŪRYBINGAS, VERTINANTIS</p>	
<p>Kūrybiškumas</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Savitai reiškia savi įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stebės ir skirtingai reaguos į tą patį daiktą, žmones, veidus, garsus, vaizdus, skonius, lytėjimo potyrius. - Tyrinės visus daiktus, patekusius į jo rankas. - Tyrinės žaislus, norėdamas suprasti, kas vyksta, kai jį kratai, barškini, rideni. - Domėsis, kas yra žaislų viduje, juos išardys. - Judesiais, veido ir kūno išraiškomis reaguos į naujus vaizdus, garsus, objektus. - Tyrinės naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių įvairiais būdais – liesdamas, skanaudamas, žiūrinėdamas, mėtydamas. - Atsiras vis įvairesni veiksmai su tuo pačiu daiktu. - Emocingai reaguos į naują patirtį (stebėsis, džiaugsis, sunerims). - Spontaniškais, atsitiktiniais ir nesąmoningais judesiais, piešimo priemonėmis ar pirštais paliks netikėtus pėdsakus popieriaus lape. Pajutęs džiaugsmą noriai juos kartos.
<p>Meninė raiška</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje</i></p>	<p>Vizualinė raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kartu su suaugusiuoju maišys ant kartono dažus, žais „Virus viru košę“. - Tapšnos delnais dažus, teplios, braukys pirštais. - Minkštomis kreidelėmis taškuos, keverzos linijas vieną po kito sparčiai pribraukys popieriaus lapus. - Pakalbintas suaugusiojo pasižiūrės į linijų raizginius ir sakys: „Nė au au, cia py py...“ - Pažiūrės į piešiantį suaugusįjį ir sakys: „Noriu dar.“ - Radęs kelių spalvų dažus, tai į vieną, tai į kitą indelį įmerks teptuką, ištraukęs pasižiūrės, kaip jie varva, per nukritusius lašus brauks teptuku, patrins pirštais. - Eksperimentuos tapymą kempine: pradžioje braukys lyg teptuku, po to nudžiugs, atradęs, kad baksnojant pasidaro daug dėmių.
<p>Estetinis suvokimas</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Domisi, gėrįsi gražia aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio vaidybos, vizualaus meno estetikos</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sutelks dėmesį į klausomą muziką. - Guguos ir juoksis girdėdamas malonius garsus, verks nuo nemalonių, šiurkščių garsų. - Pagal kalbą, dainavimą, muziką judins rankas, kojas, linguos, spyruokliuos kojomis. - Teps pirštais dažus, žiūrės į savo spalvotus piršteliuos, stebės pirštų pėdsakus popieriuje. - Džiaugsmingai žiūrės spalvingų iliustracijų knygas. Kalbins spalvingus paveikslėlius. - Aktyviai reikš emocijas klausydamas linksmos muzikos, dainos: džiaugsis, šypsosis, kai daina ar muzikinė pjesė linksmą, nuliūs, susimąstys, nusiramins, kartais pravirks, kai melodija liūdna.

<p><i>ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stebės šokantį vaiką, pedagogą, profesionalų šokėją, sutelks žvilgsnį, trumpais skiemenimis išreikš savo susidomėjimą, plos, jei patinka, suiržęs, jei nuobodu. - Stebės tapantį suaugusįjį, klausysis jo sakomų žodžių: „tap, tap, tap; bėga, bėga, bėga; strikt, strikt, strikt“. Pats ims, mėgdžios tapymo veiksmus. Sulaukęs pagyrimo ir palaikymo, džiaugsis bei bandys dar. - Džiūgaus, krykštaus, matydamas spalvingas gėles pievoje, gėlyne, norės jas pačiupinėti, nuskinti.
FIZIŠKAI AKTYVUS, SAVALDUS	
<p>Savireguliacija ir savikontrolė</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Nusiteikęs valdyti emocijų raišką.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsijaudrinęs geba nusiraminti.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sutelks žvilgsnį į žaislus, seks juos akimis, pats ieškos žaislo akimis. - Užmigs vienas. Nustos verkti, kai mama arba tėtis paims ant rankų, prisiglaus. - Šypsosis, kai suaugusysis kalbins linksmai ir gyvai. - Pargriuvęs bėgs pas juo besirūpinantį suaugusįjį ir rodys, kur skauda. - Raminamas nustos verkti. - Pavargęs migdysis apkabinęs savo mėgstamą minkštą žaislą. - Pakels ranką suduoti kitam vaikui, bet išgirdęs auklėtojo „Ne!“ ir pamatęs griežtą veido išraišką, susilaikys.
<p>Fizinis aktyvumas</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta fizinę veiklą ir žaidimus.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tiksliai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių – rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Atsispirs kojomis nuo suaugusiojo delnų. - Ropos per pagalvėles, per į ritinį susuktą takelį ar laiptais aukštyn. - Vaikščios laikydamasis įvairiu atstumu sustatytais baldais. - Laikys rankoje žaisliuką, juo suduos per matomus daiktus, sieks ir čiups žaislus, perims juos iš vienos rankos į kitą. - Vaikščios pasiėmęs žaislą, eidamas sustos, vėl pradės eiti ir keis ėjimo kryptį. - Žais su judėjimą skatinančiais žaislais. - Užlips kelių pakopų laipteliais, laikydamasis laiptų turėklų. Užlips ir nulips nuo kėdės. - Dės 4–6 kaladėles vieną ant kitos, vartys knygelę po vieną puslapį, atsuks, užsuktus dangtelius.
<p>Kasdienio gyvenimo įgūdžiai</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Noriai ugdomi sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</i></p> <p>Esminis gebėjimas:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pats laikys šaukštelį, bandys juo valgyti. - Mažais gabalėliais supjaustytą maistą ims dviem pirštais ar sauja. - Valgys sriubą, košę šaukštu, gers iš vaikams pritaikyto puoduko. - Norėdamas tuštintis ar šlapintis rodys į tualetu duris, atsineš puoduką ar savais ženklais pasakys. - Rengiamas kiš koją į batuką, ranką į rankovę, dėš kepurę ant galvos.

*Tvarkingai
savarankiškai
savitvarkos
apsirengia ir
naudojasi
šukuojasi,
Saugo savo sveikatą ir
saugiai elgiasi aplinkoje.*

*valgo,
atlieka
veiksmus:*

- Ties nešvarias rankas tikėdamasis, kad suaugusysis jas nuplaus ar nušluostys.
- Padedamas pus nosį į nosinę.
- Nuneš žaislą (lėlę, meškiuką, kiškutį, mašinytę, kamuoliuką) į jam skirtą vietą.

4.1.2. IKIMOKYKLINIS AMŽIUS 3–6 METAI

3–4 metų amžiaus vaikai auklėtojai ir tėveliams gali argumentuotai paaiškinti, kodėl kartais vaikui negalima elgtis taip, kaip jis norėtų, vaikas geba tai suprasti. Šio amžiaus vaiko mąstymas – simbolinis, intuityvus, mokslininkų pavadintas *ikisąvokiniu*. Vaikas iki ketverių metų vartoja žodžius ir naudoja vaizdinius tų daiktų, kurių jo regėjimo lauke gali ir nebūti kalbamuoju metu, pavadinimus. Vėliava gali simbolizuoti šalį, ištartas ar parašytas žodis „gėlė“ – gali simbolizuoti bet kokį augalą (tiek rožę, tiek svėrę). Trejų – ketverių metų vaiko vaizduotė susijusi su kitais jūtimais (pvz.: šviežios duonos kvapu). Mėgstamos muzikos garsai gali sukelti vienu metu įvairių skirtingo pobūdžio vaizdų. Šio amžiaus vaikas gali vaizduoti ir vardinti, tik dar neskiria realybės nuo fantazijos. Žaisdamas gali naudoti viską ir tas viskas gali tapti bet kuo, priklausomai, ką vaikas tuo metu sugalvojo. Žaislai tampa daiktų simboliais, kad vaikas galėtų atlikti reikalingus žaidimui veiksmus. Taigi, suaugusiems svarbu suprasti, jog šio amžiaus vaikas nėra pasirengęs suprasti loginių mąstymo principų, kuriais paremtas suaugusiųjų mąstymas. Pasaulį vaikas supranta remdamasis savo paties požiūriu. Šiam amžiui būdingi mąstymo ypatumai: egocentrizmas, laipsniškumas, pasikeitimų nesupratimas. Šio amžiaus vaikui dėl egocentriškumo daugelis daiktų yra animistiniai, sugyventi. Vaikui, gebančiam statyti įvairius objektus iš kaladėlių ar pagaliukų, gali atrodyti, kad viskas, kas yra apie jį, net ir gyvi daiktai, yra panašiai padaryti. Trečiųjų gyvenimo metų pabaigoje atsiranda paprasčiausios vaidmeninio žaidimo formos, kai vaikai vaizduoja jiems žinomus suaugusiuosius. Vystosi jų suvokimas, atmintis, pradeda formotis paprasčiausios konkrečiojo – vaizdinio mąstymo formos. Turtingesnis darosi vaiko emocinis gyvenimas. Sudėtingesni ir įvairesni tampa jo santykiai su aplinkiniais žmonėmis.

4–5 metų vaikų amžiuje vaiką supančio pasaulio ribos nuolat plečiasi. Vaikas nori atlikti daugelį veiksmų, ką moka ir atlieka suaugę, todėl kartais peržengia tėvų ar pedagogų nustatytas ribas. Šiame amžiuje mažėja vaiko egocentrizmas. Būdingiausias šio amžiaus vaiko veiklos bruožas – žaidimas. Šio amžiaus vaikai mėgsta konstruoti, žaisti vaidmeninius žaidimus. Vaiko jausmai darosi įvairesni, atsiranda sudėtingesni moraliniai jausmai. Tai susiję su elementarių moralinių vaizdinių apie tai, kas gera ir bloga, formavimusi. Atsiranda pasitenkinimo, džiaugsmo įvykdžius savo pareigas jausmas ir pan. palaiptai pradeda vystytis tikslingas, sąmoningas aplinkinių daiktų ir reiškinių įvairių pusių stebėjimas. Darosi patvaresnis dėmesys, formuojasi valingo dėmesio užuomazgos. Greta vaizdinės šio amžiaus vaiko atminties pradeda formotis žodinė – loginė atmintis, taip pat atsiranda valingos atminties pradmenys (valingo įsiminimo ir prisiminimo pradmenys). Vaizduotė įgyja tam tikro kryptingumo, valingumo bruožų, ji tampa kuriamojo pobūdžio: žaidimų, piešinių, savarankiškų pasakojimų siužetai darosi turtingesni ir įvairesni. Toliau vystosi kalba, tobulėja jos garsinė sudėtis, didėja žodžių atsarga, praktiškai įsisavinama gimtosios kalbos gramatinė sandara. Pradeda apibendrinti daiktus bei reiškinius pagal esmingesnius požymius, atsiedami juos nuo ne tokių esminių, antraeilių požymių, mąstymas pereina nuo akivaizdinio – veiksmingo prie akivaizdinio – veiksmingo. Intensyviai formuojasi valingi jausmai, pradeda paisyti instrukcijų. Šio amžiaus vaikas apvaldo ne tik išorinius veiksmus, bet ir pradeda vadovauti ir vidiniams, psichiniams procesams.

Ketvirtaisiais gyvenimo metais vaiko veiksmai dažniausiai yra nevalingi. Veikiant naujoms veiklos rūšims ir bendravimui su aplinkiniais suaugusiais žmonėmis, intensyviai vystosi suvokimas, įsiminama ilgesniam laikui ir tiksliau, sudėtingesni pasidaro konkrečiojo – vaizdinio mąstymo procesai. Šio amžiaus vaikas yra labai emocingas, ir jam kyla įvairiausi jausmai, ne tik veikiant betarpiškai suvokiamoms aplinkybėms, bet ir įsivaizduojamiems įvykiams, apie kuriuos jis sužino iš suaugusiųjų pasakojimų arba iš jam skaitomų knygų.

5–6 metų amžius. Intensyviai tebesivysto raumenų sistema ir judesių reguliavimo nervų mechanizmai. Bendraudamas su suaugusiais penkerių metų vaikas išmoksta teisingai tarti visus kalbos garsus ir praktiškai įsisavina gramatikos kategorijas, pradeda geriau suprasti ir suaugusiųjų kalbą. Praturtėja vaikų žaidimų turinys. Greta žaidimo pradeda formotis paprasčiausi darbiniai veiksmai. Vaikai noriai padeda suaugusiems dirbti, tačiau savarankiškai atlikti kokią nors darbinę

veiklą šio amžiaus vaikams dar sunku. Penkerių metų vaikas pradeda įgauti mokymosi veiklos bruožų, stengiasi įsisavinti naujų žinių, mokėjimų, įgūdžių.

Penkerių metų vaiko dėmesys darosi pastovesnis. Tiksliau skiriamos formos, spalvos, garsai. Tobulėja atmintis, nors ji dar tebėra ne iš anksto apgalvoto, nevalingo pobūdžio. Vaikas įsimena daugiausia daiktus ir reiškinius, kurie tiesiogiai jį sudomino, sukėlė jam vienokius ar kitokius emocinius pergyvenimus. Intensyviai vystosi vaiko mąstymas: pradeda apibendrinti daiktus, remdamasis ne tik išoriniu jų panašumu, bet ir esmingesniais požymiais.

Valingas elgesio reguliavimas pasidaro sudėtingesnis. Vaikai pamažu išmoksta laikytis žaidimo taisyklių, vykdyti žodines instrukcijas, nusakančias ne tik tai, ką reikia daryti šiuo momentu, bet ir tai, ką reikės atlikti artimiausioje ateityje. Šiame amžiuje vaikai pradeda vienaip ar kitaip emociškai vertinti gerus ir blogus poelgius, kuriuos atlieka jie patys ar aplinkiniai žmonės. Atsiranda draugiškos simpatijos jausmas vienmečiams, su kuriais drauge žaidžiama. Drauge su moraliniais jausmais vystosi estetiniai pergyvenimai.

3–6 m.	
SRITYS	VAIKO VEIKSENOS
SOCIALUS, SAVARANKIŠKAS, VISUOMENIŠKAS	
<p>Savivoka ir savigarba</p> <p>Vertybinių nuostatų. <i>Save vertina teigiamai.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Supranta savo asmens tapatumą, priskiria save šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bendraujant bandys sakyti: „aš dedu, tu dedi, jis deda“ ir pan. - Dažnai girdės įvardijamus daiktus, kurie priklauso jam, paminint jo vardą. - Dalyvaus bendraamžių žaidimuose ir pokalbiuose, trumpam suvaldys savo norus. - Nuolat girdės minimą savo vardą ir lytį. - Žais žaidimus „mano – tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ ir kt. - Pasakos, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės. - Girdės kitų pagyrimus jei padėklamuos, padainuos. - Girdės komentarus ir pagyrimus apie savo pasiekimus, sakomus atėjusiems jo pasiimti tėvams. - Matys pakabintus savo darbelius. - Supras, kad jam neskani sriuba gali būti skani kitam vaikui. - Paaškins, ką jaučia nuskriaustas bendraamžis. - Pasakos auklėtojui, ką veikė per išėigines dienas, o šeimos nariams – ką veikė darželyje. - Nutylės savo prasižengimus. - Girsis, kad turi daug draugų, kad auklėtoja yra jo draugė. - Kalbės apie savo praeitį, dabartį, ateitį. - Tyrinės savo kūną, pomėgius, norus, gebėjimus praeityje, dabar, ateityje. - Žais žaidimus, kuriuose vaizduos save, ką nors kitą praeityje arba ateityje. - Kalbės apie savo šeimą, tėvelių darbus, šventes. - Su draugais dalinsis žiniomis kur gyvena jų močiutė, senelis, pusseserė, pusbroliai, jie patys, jų šeima. - Bandys atrasti kaimynus iš grupės draugų; - Dalyvaus šeimos dienoje darželyje, grupės šventėse kartu su tėveliais. - Sakys savo adresą, šeimos narių vardus ir pavardes. - Žaisdami vaidins šeimą, pasiskirstys pareigomis. - Vyks į išvykas tėvelių darbovietėse. - Domėsis savo šeimos, grupės nuotraukomis. - Kalbės apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. - Keis žaidimo partnerius, įtraukdamas į savo žaidimus mažiau populiarius vaikus.

	<ul style="list-style-type: none"> - Sakys komplimentus vienas kitam. - Žais žaidimą „Kas mane pagirs?“ nuotraukomis. - Išeidęs, nuskriaudęs draugą atsiprašys ir jam pasakyti 3–5 malonius dalykus. - Samprotaus apie save, savo pomėgius, veiklą: („Kur buvo? Su kuo buvo? Ką mėgsta veikti?“). - Pralinksmins draugus. - Pristatys savo ir tėvų pomėgius vakaronėse, parodose ir kt. - Pastebės juokingą pusę savo klaidose ir pozityviai į jas reaguos. - Diskutuos apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę. - Išsiaiškina palankumo ir nepalankumo priežastis.
<p>Emocijų suvokimas ir raiška</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Domisi savo bei kitų emocijomis ir jausmais.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Atpažįsta ir įvardija savo bei kitų emocijas ir jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Suaugusysis jautriai reaguos į vaiko rodomus emocijų ženklus – veido mimika susitapatins su jo nuotaika. - Emocingai reaguos į skaitomus literatūros kūrinius. - Komentuos emocijas ar jausmus, juos pavadins. - Suaugusysis pastebės, kai vaiko emocijų ir jausmų raiška išsiplės ir skirtingai į ją reaguos. - Vartys „Nuotaikų knygeles“. - Remsis auklėtojos pavyzdžiu reaguodamas į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. - Mokysis atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. - Žais žaidimus, demonstruojančius emocines išraiškas. - Pasakys, kad švenčiant gimimo dieną buvo linksma, kad supyko, kai draugas su juo nežaidė. - Prieš veidrodį paprašytas nutaisys linksmą, liūdną, pikną veido išraišką. - Nuotaikų veideliais pažymės savo nuotaiką. - Pažiūrėjęs į bendraamžį pasakys, ar jis linksmas, ar rimtas, ar liūdnas. - Pasitrauks nuo supykusio bendraamžio. - Pasakys, kad jam linksma, o draugui nelinksma. - Žais žaidimų, kuriuose išreikš savo jausmus: emocijas reikš dainuodami, piešdami, šokdami, komentuodami jausmų paveikslėlius, siūsdami atvirukus draugams ir kt. - Kalbės apie savijautą „Ryto rate“, skaitys „Jausmų knygeles“, žais vaidmenų žaidimus, įsijaus į kito savijautą. - Žodžiais išreikš įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. - Skaitomame tekste išskirs veikėjų veiksmus, poelgius, nuotaikas. - Papasakos, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas. - Samprotaus kas gali pradžiuginti, kas nuliūdinti kodėl? - Papasakos kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. - Žais žaidimus: „Ką jaučia kitas“, „Pagirk draugą“, „Jausmų muzika“, „Su kauke ir be kaukės“. - Įvardins, ką galima daryti, kai kas nors erzina kitą, atima žaislus, suduoda.
<p>Santykiai su Suaugusiais</p> <p>Vertybinė nuostata.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Suaugusysis bendradarbiaus su vaiko tėvais, sužinos naujus jo pasiekimus, įpročius, interesus bei informuos tėvus apie įstaigoje praleistą dieną. - Jaus šalia nuolat esantį suaugusįjį, kaip savo saugumo garantą.

<p><i>Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Pasitiki pedagogais, juos gerbia, iš jų mokosi, drašiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi, žino kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Girdės suaugusiojo skatinimą žaisti, veikti savarankiškai (persikūnyti, tapti kuo nors). - Suaugusysis žaisdamas su vaiku, vadins jį prisiimto vaidmens vardu – mama, tėveliu, pardavėju; parūpins vaidmens atributų, žaislų komplektų (pvz. lėlių, indelių, vonelę, sunkvežimį, kubelius ir pan.); įsitraukęs į žaidimą ką nors pirks, ko nors pageidaus. - Kalbės su vaiku apie tai, kas žaidžiama. - Parinks tinkamus bendravimo būdus, kai vaikas sakys „Ne“, priešgyniaus arba užsispirs – pasiūlys jam rinktis vieną iš dviejų: „Ką pirmiau valgysi – sriubą ar mėsytę?“; pasiūlys išspręsti problemą: „Dabar aš dėsiu žaislus į dėžutę, o kas man juos padavinės?“ - Jei vaikas užsispirs to, kas jam pavojinga, tikslinga nukreipti jo dėmesį į kitą įdomią veiklą. - Pratinsis bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai ugdymo procese dalyvaus pakviesti svečiai (tėvai, seneliai). - Atsisveikins su tėvais ir bėgs į grupę, dairysis, ką ir su kuo žaisti. - Įsitrauks į auklėtojo pasiūlytą veiklą, tačiau ją plėtos savitai, kalbės su auklėtoju, ką ir kaip daro, klaus patarimų, prašys priemonių, rodys, ką padarė. - Paklauso auklėtojo patarimo užsidėti kepurę ir apsirišti šaliką, kadangi lauke pučia stiprus vėjas. - Kalbės su į grupę pakviesta tautodailininke, stebės jos veiklą ir pats bandys tapyti, piešti. - Kvies pedagogus į savo žaidimus, atlikti antraeilius vaidmenis, palaikyti jų sumanymus. - Priims pedagogų pasiūlymus, atsakys į klausimus, padedančių plėtoti žaidimą. - Kalbės apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. - Stebės tinkamo elgesio modelius. - Kurs elgesio taisykles ir jų laikysis. - Kalbės apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis. - Pasakys priešinimosi priežastį ir lauks pagalbos įveikiant kylančias problemas. - Grupės vakaronėse deklamuos eilėrašį vienas arba kartu su šeimos nariais. - Bendraus su grupės svečiais. - Mokės keisti netinkamus bendravimo su suaugusiais būdus, siekiant geranoriškai bendrauti. - Žinos kaip sudaryti dienotvarkę, tarsis dėl jos pakeitimų. - Kartu kurs elgesio grupėje taisykles. - Išsakys savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais. - Išmoks būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tėvų, senelių.). - Žinos bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisykles ir galimus pavojus.
<p>Santykiai su bendraamžiais</p> <p>Vertybinių nuostatų. <i>Nusiteikęs</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Žais organizuotus žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikės daryti paeiliui arba keliems vienu metu. - Statys, konstruos vienas ir su draugais. - Suaugusysis pakomentuos draugiškus vaikų veiksmus ir jausmus, pritars ketinimui žaisti kartu, padės įsitraukti į bendro žaidimo epizodus.

<p><i>geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Supranta kas gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vienu vaiku, palankus visiems vaikams, su suaugusio pagalba supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes kitiems.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Grupėje ras kelis tokius pačius žaislus. - Auklėtojas užtikrins vaiko saugumą. - Paskatins vaiką išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. - Žinos, kaip galima susidraugauti, kas stiprina ir silpnina draugystę. - Atsilieps į vaikų pagalbos prašymus. - Vaikai žais kartu, greta. - Ras sukurtas tokias žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito. - Supras kito norą žaisti kartu. - Duoda žaislą kitam, jei šis labai jo nori. - Lauks savo eilės žaidime. - Lauks savo draugės(o), kol šis ateis į darželį, ir žais su ja(juo). - Pamatęs žaidžiančius vaikus, pats pasiprašys į žaidimą. - Pats sugalvos žaidimą ir pakvies kitus žaisti. - Žais draugiškai. - Sieks vieno tikslo, bendradarbiaus. - Dalinsis žaislais. - Stengsis nepažeisti nuosavybės teisės. - Žais žaidimus turtinančius vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. - Užjaus, supras vienas kitą. - Stebės, tyrinės, apmąstys, komentuos savo santykius su grupės vaikais. - Pastebės ir priims kitų vaikų palankumo ženklus. - Ieškos išeičių konfliktinėje situacijoje. - Stengsis perimti konkrečiai situacijai būdingus elgesio būdus. - Nuolat žais po du ar kelis vaikus, sieks bendro tikslo, bendradarbiaus. - Pakvies žaisti, bendrai kurs darbelį ar kt., paaiškins savo ketinimus, derins veiksmus. - Tarsis dėl taisyklių, palaikys kito sumanymą, paaiškins kam reikalingi susitarimai, taisyklės. - Atkreips dėmesį į tinkamus poelgius bei santykius su kitais, pabrėš, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. - Kurs taisykles, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis. - Žais žaidimą „Surask draugą“, žais drauge stalo žaidimus. - Gamins geriausiam draugui dovanėlę.
<p>Iniciatyvumas ir atkaklumas</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Savo iniciatyva pasirenka veiklą į ją įsitraukia ir ją plėtoja, kreipiasi pagalbos į suaugusį, kai pats nepajėgia</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Grupėje ir lauke jausis saugus. - Stebės įvairius sensorinius žaidimus žaidžiantį auklėtoją ir mėgdžios jį, taip mokydami naujų veiksmų. - Mokysis pastatyti bokštelį, baigti sudėti dėlionę. - Ras įvairių jo poreikius atitinkančių priemonių veiklai. - Džiaugsis nuolat praturtinama grupe kuo nors nauju. - Domėsisi naujai pasiūlytais žaidimais. - Nuolat bus stebimas. - Jaus savo norų palaikymą, paskatinimą pakeisti neigiamą nuomonę. - Seks suaugusiojo pavyzdžiu, padės žaisliukus į vietą. - Rodys iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir burs kitus vaikus. - Noriai dalyvaus suaugusiojo organizuojamoje „Ryto rato“ veikloje. - Ras išeitį, susidūrus su kliūtimi. - Patys sugalvos žaidimą ir ilgai jį plėtoja. - Sukonkretins veiklą ir savaip įgyvendins.

<p><i>susidoroti sunkumais.</i></p> <p><i>su</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pasiūlytą veiklą įgyvendins savaip. - Atsakys į mąstyti skatinančius klausimus, pasirinks vieną iš kelių alternatyvių pasiūlymų, bandys daug kartų. - Patys sugalvos žaidimą ir ilgai jį plėtos. - Vaikai sumanymus ir auklėtojo pasiūlytą veiklą plėtos po keletą dienų, neardant jų susikurtos aplinkos, nebaigtų darbelių. - Žais kūrybinius žaidimus (parduotuvė, kirpykla, namais ir kt.) - Pabaigs pradėtus darbus, padės vienas kitam įveikti problemas, o nepasisėkus tik po to kreipsis į suaugusįjį. - Atliks kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų, pvz.: įvers siūlą, įsiūs sagą, prisuks veržlę ir pan.
<p>Problemu sprendimas</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Atpažįsta kilusius iššūkius bei sunkumus, ieško tinkamų sprendimų tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Imsis pagal savo galimybes sudėtingos veiklos. - Jaus padrąšinimą jei manys, kad „negaliu“, „nemoku“. - Nesėkmės atveju arba kai reikės pagalbos, bandys atsakyti į klausimus: <ul style="list-style-type: none"> - Ką dar galima padaryti? - Kaip kitaip galima padaryti? - Arba bandys rinktis iš pateiktų kelių sprendimo būdų, padedančių įveikti kliūtis, pasirinkdamas vieną iš jų. - Pažiūrėjęs į užduotį supras, kad sunku ją įveikti. - Sakys: „Aš tai padarysiu“ ir bandys tol, kol pavyks arba sugalvoja kitaip. - Sugalvos, kaip įveikti kilusius sunkumus. - Neįveikus sunkumų kreipsis pagalbos į suaugusįjį. - Imsis sudėtingos veiklos, drąsiai bandys, eksperimentuos, tarsis su kitais. - Klausysis kūrinių apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. - Susidūręs su problema, pasakys, ką galima daryti toje situacijoje. - Pakomentuos kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes. - Apmąstys problemas: – Kas atsitiko? – Kodėl? – Kaip jaučiasi kiti? - Ieškos būdų įveikti problemas – Ką dar galima daryti? – Ar tai padės įveikti problemą? - Atliks problemines užduotis. - Iš popieriaus išlankstys lėktuvėlį. Iš pradžių lankstys, kiek prisimins, po to paims draugo padarytą lėktuvėlį, jį apžiūrės ir bandys išlankstyti. - Nepavykus paprašys draugo, kad jam parodytų, kaip lankstyti.
MOTYVUOTAS, ŽINGEIDUS	
<p>Mokėjimas mokytis</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo ką išmoko.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusius klausinėdamas,</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Reikš norą išbandyti, pažinti, ir kurti. - Pats pajus ir nuspręs, kada jam reikalinga pagalba. - Inicijuos žaidimus. Kurs prasmingą ir, kur įmanoma, tikrovišką žaidimo ir darbo kontekstą, Pvz. šluota šluojamas takelis, o šlapia šluoste valoma siena. - Džiaugsis dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisėgti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę. - Žais su smėliu ir vandeniu. - Žais imituojant gydytojo, policininko, gaisrininko, pardavėjo vaidmenis. - Rūšiuos pinigus, atskirs eurus nuo centų. - Stebės gamtos spalvas ir nustatys kas kokios spalvos. - Apibūdins spalvų išdėstymą Lietuvos vėliavoje. - Aptars šviesoforo spalvas ir jo paskirtį.

<p><i>ieškodamas informacijos, suprasti mokymosi procesą išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Susipažins su namo dalimis, išsiaiškins namų įvairovę, kokios namo patalpos ir jų paskirtis. - Susipažins su keletu amatų, meistrystės būdais. - Susipažins su įvairiomis šventėmis, jų tracijomis. - Išsiaiškins kaip reikia rūšiuoti šiukšles. - Svarstys, kokios yra vaikų teisės, aptars vaikų pareigas. - Išsiaiškins kaip atsiranda vaivorykštė. - Gamins lesyklėles, rinks trupinėlius, neš kruopas, grūdelius paukšteliams. - Savarankiškai sodins, prižiūrės augalą, galės paaiškinti augalo gyvybės ratą. - Vaikščios kieme lyjant lietui, dalinsis patirtais įspūdžiais. - „Keliaus...“, pasakos, ką matė, patyrė būdami kaime prie vandens telkinių, lauke ir kt. - Mokysis naujų, žaidimų, žais stalo žaidimus. - Vartys, žiūrinės, tyrinės enciklopedijas. - Sakys „Aš nežinau“, nebijos suklysti ką nors darydamas, kels klausimus, problemas, galvos, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. - Ieškos informacijos knygoje, leidiniuose, enciklopedijose. - Įsitrauks į mokymąsi žaisdamas, konstruodamas, piešdamas, lipdydamas, pilstydamas, grupuodamas daiktus. - Išlaikys dėmesį ir domėjimąsi aplinkiniu pasauliu. - Imsis įvairios veiklos, kuri padeda mokytis, tyrinėti ir pažinti aplinką. - Plėtos savo ir kitų idėjas, sumanymus, temas, žaidimus. - Suaugusiesiems ir kitiems vaikams aiškins, ką norėjo padaryti, ką padarė, ką darys toliau. - Kalbės apie tai, kas gali atsitikti, jeigu pasirinks vienokią ar kitokią veiklą, pvz. jeigu iš didesnio indo pils vandenį į mažesnę, jeigu gatvę pereis ne per perėją. - Kalbės apie savo žaidimus, kitą veiklą taip plėtodamas refleksijos gebėjimus. - Vaikai papasakos ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis. - Sužinos daug naujų dalykų, kuriuos panaudos kasdieninėje veikloje. - Naudosis imitaciniams žaidimams tinkamomis priemonėmis (pvz. spausdinimo mašinėlė ar kompiuterio klaviatūra, skaičiuotuvas, šluotos, tuščios dėžės, kartonas, liniuotės, stiklinės, vamzdeliai, žarnelės). - Ieškos informacijos enciklopedijose, žinynuose. - Pasakys, kai atliks darbelį. Žinos kodėl reikia mokytis.
<p>Tyrinėjimas</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę, gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Manipuliuos kiekiais, eis nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz. padalinį plastilino gabalą ir vėl sulipdys į vieną, išpilstys vandenį į mažus buteliukus ir vėl supils į didelį indą. - Rinks, rūšiuos ir sudėlios daiktus kokia nors tvarka. - Įvairiais būdais žais su medžiagomis, stiprins tvarkos jausmą, t. y. grupuos paprastus daiktus ar padės juos į jų vietą. - Vartys knygas ir paveikslėlius apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus. - Mokysis apsirengti ir valgyti, padės vienas kitam. - Tyrinės jutimais: įsiklausys, išsižiūrės, uostys, ragaus, lies, užuos ir nustatys kvapus. - Naudodamasis pojūčiais (uoslė, rega, skonis, lytėjimas) įvardins kai kuriuos daiktus ir reiškinius (kvepia, rūgštu, švelnu).

<p><i>būdas, mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo atrado, pajuto, patyrė.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stebės žiemos požymius (varvekliaus, tirpstantį sniegą, sušalusį ledą) atliks tyrinėjimus su jais. - Stebės savo pėdsakus, batų raštus. - Seks lietaus upelio vagą. - Stebės išskrendančius ir parskrendančius paukščius. - Nustatinės vėjo kryptį. - Tirpins sniegą, įsitikinant, kad jis nešvarus. - Su padidinamuoju stiklu tyrinės sėklas, lapus, vabaliukus. - Sodins, daigins, laistys, purkš, prižiūrės augalus. Apžiūrinės, gėrėsis, supras, augalų gyvybės ratą. Žinos, kad augalams reikia vandens, šilumos ir šviesos. - Tyrinės vandenį, smėlį, susipažins su jų savybėmis (vanduo – skystas, smėlis – drėgnas, birus ir pan.). - Eksperimentuos su magnetu, išbandys jo savybes. - Stebės ir apibūdins daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, pieš ar konstruos įsivaizduojamus daiktus. - Tenkins savo smalsumą tyrinėdamas. - Samprotaus apie daiktų naudojimą, bandys paaiškinti, jų savybės. - Tyrinės medžiagą stebėdamas, bandydamas, eksperimentuodamas. - Tyrinės įsiklausydamas, įsižiūrėdamas. - Dalyvaus, stebės, kaip atliekami bandymai, pats atliks bandymus. - Pasitelks simbolius, palygins, atkartos, numatytas situacijas, nukreips savo dėmesį į ką nors kitą. - Paaiškins savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįs. - Įsitrauks į diskusijas. - Žais didaktinius žaidimus („Būk atsargus“). - Naudosis knygomis, paveikslais, plakatais, žemėlapiais, pagrįsdamas savo požiūrį. - Pastebės ir pasakys, parodys, kaip pasikeitė gamta, samprotaus su kuo tai susiję, pvz. medžiai pagelto, nes buvo šalna. - Stebės žiemojančius paukščius ir juos globos. - Tyrinės gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes. - Atliks nesudėtingus bandymus, stebės prietaisų veikimą. - Mokės fiksuoti pastebėjimus, pildys lenteles ir pan. - Ieškos informacijos internete. - Stebės per mikroskopą, lūpą įvairius objektus. - Mokės savarankiškai naudotis įvairiais įrankiais. - Ieškos atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, pasiklaus suaugusiųjų, kurie gali padėti. - Atsineš šeimos, savo nuotraukas, jas stebės, papasakos apie jas ras skirtumus tarp savęs ir kitų. - Stebėdamas aplinką, atpažins akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptars.
<p>Aplinkos pažinimas</p> <p>Vertybinių nuostatų. <i>Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors naujo.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Stebės ir pavadinys augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką. - Prisdės prižiūrint kambarinį augalą, naminių gyvūnelių. - Papasakos apie tai, ką gyvūnelis ėda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan. - Džiaugsis pamatęs savo pažįstamą aplinką (darželį, namą, kuriame gyvena), orientuosis darželyje. - Vardins šeimos narius, pasakys savo vardą ir pavardę, parodys ir pasakys kiek turi metų.

Esminis gebėjimas:

Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibudinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

- Mokės savo kūno dalių pavadinimus, jų paskirtį ir priežiūrą.
- Aplankys artimiausią biblioteką, parduotuvę.
- Statys savo gatvę iš kaladėlių, mašinų, žmogeliukų, įvardins objektus.
- Išsiaiškins, kas yra Tėvynė, jos sostinė.
- Susipažins su žemėlapiu, atras sostinę, gimtąjį miestą, miškus, ežerus, upes.
- Pasakys savo adresą, savo ir šeimos narių vardus ir pavardes.
- Prisimins gimtąjį miestą, jo įžymias vietas.
- Stebės gamtos reiškinius įvairiais metų laikais.
- Stebės rudens, žiemos, pavasario, vasaros požymius, oro pasikeitimus.
- Įvardins, kas veikiama skirtingu paros metu.
- Stebės kaip teka ir leidžiasi saulė, šviesėja diena ir tamsėja.
- Stebės ir aptars paukščių ir gyvūnų paveikslus.
- Išsiaiškins apie paukščius ir gyvūnus ir kuo skiriasi, įvardins jų požymius, prisitaikymą prie metų laikų kaitos.
- Stebės kuo panašūs.
- Aptars, kur gyvena paukščiai, gyvūnai, kuo minta.
- Apibūdins gamtos požymius stebėdami paveikslėlius ir nuotraukas, įvardins juose matomus grybus, medžius, gėles.
- Klausysis bendrosios praktikos slaugytojos pasakojimo apie daržovių ir vaisių naudą. Supras vaisių ir daržovių reikalingumą žmonėms.
- Pasakys žiemojančių paukščių, žvėrelių panašumus (judėjimas, maistas, oras, vanduo) ir skirtumus (kalba, mityba, judėjimo būdai).
- Stebės, įvardins ir aptars matomus gamtos reiškinius (šviečia saulė, lyja lietus, sninga sniegas, pučia vėjas).
- Stebės ir aptars metų laikų paveikslėlius, priskirs būdingus jiems požymius.
- Domėsis gyvūnais, gyvūnų jaunikliais, jų panašumu į tėvus, elgsena.
- Vyks į gamtą, muziejų.
- Vyks į ūkį.
- Sodins ir prižiūrės augalus.
- Aiškinsis (ragaus), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių – nelabai.
- Atliks mažas užduotis, aktyviai dalyvaus aptariant, ką patyrė, išsiaiškino.
- Darys parodėles iš įdomių daiktų, gamtinės medžiagos (akmenukai, plunksnos, sėklos, lapai ir t. t.), piešinių, paveikslukų ir pan.
- Grupuos gamtinę medžiagą pagal požymius.
- Lankysis tėvėlių darbovietėse.
- Atsineš šeimos nuotraukas.
- Pieš šeimos narius.
- Kviesis šeimos narius į bendras veiklas, renginius.
- Domėsis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbės.
- Lankys gimtojo miesto objektus.
- Vartys knygas, žiūrės nuotraukas.
- Konstruos miesto objektus.
- Savarankiškai eis ir pareis.
- Atliks smulkias užduotis (nuneš, paduos, parneš).
- Išbandys techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą (ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės).

	<ul style="list-style-type: none"> - Stebint paveikslėlius įvardins panašumus ir skirtumus tarp augalų ir gyvūnų. - „Minčių“ lietaus metodu vaikai samprotaus kur gali gyventi naminiai ir laukiniai gyvūnai, kuo jie minta. - Augins grupėje pupą, prieskonines žoleles. - Papasakos apie savo naminius gyvūnus, parodys draugams nuotraukas savo naminio gyvūno. - Paaiškins kam auginami įvairūs augalai. - Interaktyvios lentos pagalba suvoks Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšį. - Papasakos kuo dirba tėvai, žinos savo namų adresą. - Mokės žemėlapyje parodyti Lietuvą. - Išbandys senovinius daiktus (pvz. lygins kočėlu, muš sviestą ir kt.). - Žinos tradicines šventes, noriai joms ruošis. - Vaikai pažins gamtinę ir socialinę aplinką, stebės artimiausius objektus, t. y. kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt. - Vyks į netolimas išvykas. - Atliks kūrybinius darbelius, panaudojant antrines žaliavas.
<p>Skaičiavimas ir matavimas</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Nusiteikęs pasauly pažinti skaičiuodamas ir matuodamas.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, vartoti skaitmenis, apibudinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas.</i> <i>Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibudinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</i></p>	<p>Skaičiavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vienodo dydžio ir formos daiktus paims vieną (du), padalins daiktus po vieną (pvz. kitiems vaikams), sudėlios juos į dvi, tris krūveles. Atsakys kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan. - Teatralizuos daineles, pasakas, žais žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama (pvz. pasaka „Ropė“, lietuvių liaudies daina „Išėjo tėvelis į mišką“). - Žaisdamas bandys skaičiuoti žaislus, juos lyginti tarpusavyje. - Skaičiuos daiktus. - Dalyvaus žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka (pvz. žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jonelis daro“). - Išsiaiškina, kokios priemonės reikalingos pastatyti pilį. Įvardins kaladėlių formą, jas pritaikys statant pilį. - Žaisdamas sakys žodžius: „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan. - Skaičiuos daiktus. - Dalyvaus žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka (pvz. žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jonelis daro“; žaidimas, kai nutilus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip vaikai turi pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti 4 pirštukus ir pan.). - Kalbės apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t. t. veikėjai (pvz. pasaka „Trys paršiukai“, „Mergaitė ir lokys“, „Pagrandukas“). - Pasirinks sau įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galės susieti daiktų kiekį su skaičiumi. - Žais skaičiavimo žaidimą „Laiškas“.

- Skaičius aplinkoje esančius daiktus.
- Pavaizduos, sukompaktuos, atrinks prašomą (užrašytą) objektų skaičių.
- Pasakys, kuriame iš dviejų rinkinių yra daugiau (mažiau) elementų.
- Matavimas**
- Vartys knygeles, kuriose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas.
- Pakartos paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius.
- Rūšiuos daiktus.
- Eksperimentuos su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.
- Atsirinks vienodos formos, dydžio ar spalvos kaladėles, dėlios, kurs statinius iš jų. Įvardins daiktus, naudodami formų, dydžių sąvokas. Įvardins daiktų spalvas.
- Rūšiuos ir įvardins vaisius ir daržoves, medžių lapus, giliukus, kaštonus, kankorėžius, jų spalvą, formą, dydį.
- Kurs koliažą iš gamtinės medžiagos.
- Žais su žaislais, suvoks, kad juos vartydamas, uždėdamas, atsižvelgdamas į daikto formą, dydį, spalvą, gali sukonstruoti statinį.
- Žais su žaislais, lygins transporto priemones, kaladėles, kitus grupėje esančius daiktus pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan.
- Taikys vieną prie kito, stebės skirtumus ir panašumus.
- Aptars, kokius rūbus žmonės dėvi atšalus orams. Lygins kuris šalikas ilgesnis, kuris trumpesnis.
- Matuos savo ir draugų ūgį, vartodami sąvokas: didesnis – mažesnis, aukštesnis – mažesnis.
- Žais žaidimą, kurio metu vykdys auklėtojo nurodymus (pakelti kairę/dešinę ranką, pakelti kairę/dešinę koją, atsisukti priekiu/nugara).
- Žais žaidimą, kurio metu vykdys auklėtojo nurodymus (žengti žingsnį pirmyn, žengti žingsnį atgal, pasisukti kairėn/dešinėn).
- Įvardins sąvokas: rytas, diena, vakaras, naktis. Žinos paros dalių kaitą.
- Vartos sąvokas „šiandien“, „rytoj“, „vakar“ ir pasakys žmonių veikseną.
- Vartydamas knygas, žiūrėdamas paveikslėlius, veikdamas su individualiomis lavinamosiomis priemonėmis, susipažins su metų laikais.
- Stebės ir aptars metų laikų paveikslėlius, priskirs būdingus jiems požymius.
- Žais stalo žaidimus.
- Karpys, paišys, spalvins trikampius, stačiakampius.
- Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras kurs aplikacijas, ornamentus.
- Kurs šventinę atributiką, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką.
- Naudos sąlyginį matą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz. matuoti pėdomis, žingsniais).
- Kaups tvermės dėsniumi suvokti reikalingą patyrimą (pvz. plastilino gabaliukui suteikti vis kitą formą).
- Lygins, matuos įvairius objektus pagal ilgį, plotį, didumą, storį naudodamas aplinkoje esančius daiktus, gamtinę medžiagą.

	<ul style="list-style-type: none"> - Manipuliuos gamtine medžiaga, aplinkoje esančiais daiktais. - Žais didaktinius žaidimus. - Konstruos įvairius statinius iš statybinių detalių, kaladėlių, konstruktorių. - Žais lavinamuosius žaidimus „Sudėliok“. - Dės knygas lentynoje. - Manipuliuos gamtine medžiaga. - Lygins transporto priemones, daiktų grupes pagal dydį. - Vartys, skaitys knygeles, „rašys“ laiškus. - Kopijuos žodžius. - Atliks užduotis, žais didaktinius žaidimus kairės ir dešinės puses suvokimui. - Žais judrius žaidimus, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėti nusakančius įvairius žodžius (pvz. žaidimas „Lobio ieškojimas“). - Žais didaktinius žaidimus („Rask mane“, „Šilta - šalta“). - Žais didaktinius stalo žaidimus. - Nustatys daiktų vietą ir išdėstymą erdvėje. - Atliks logines užduotis. - Žais matematinius žaidimus, matematiniams vaizdiniams formuoti. „Mano miestas“, „Pamatuokim draugą“, „Parduotuvė“ ir kt. - Ras garsų, judesių, spalvų ir kt. sekoje pasikartojančius elementus ir pratęs seką dviem trimis elementais. - Žais žaidimus su smėlio laikrodžiu, žadintuvu. - Žinos ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę. - Dažnai vartos savaitės dienų pavadinimus.
KOMUNIKABILUS, BENDRAUJANTIS	
<p>Sakytinė kalba</p> <p>Vertybinių nuostatų. <i>Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai ir laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį</i></p>	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klausys pasakojimų atsižvelgiant į kūrinį – garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, perteikiant teksto emocijas, apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi. - Klausys nuolat įvardijamus naujus žodžius, nusakančius artimiausią aplinką. - Supras suaugusiojo prašymus. - Pasakos apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. - Klausysis pedagogų pasakojimų apie grupės taisykles ir jų laikymąsi, pareigas, teises, apie šeimą, jos narius, namus, gimtinę, parduotuves, pinigus, metų laikus ir jų požymius, paukščius ir gyvūnus, sveiką gyvenseną, profesijas, maisto produktus, paros dalis, daiktų būseną, skonio pojūčius, besikeičiančius orus, metų laikus, drabužius, saugų eismą, transporto priemones, saugų elgesį namie, gatvėje, lauke. - Sudarant įvairias vaikų bendravimo situacijas, tylės, kai kitas kalba, sugalvos savas klausydamosi taisykles. Klausysis, kai kitas kalba. - Klausysis įvairių pasakojimų, mėgins atkartoti, pasakos ir kurs. - Grupuos ir įvardins vaisius ir daržoves. <p>Pasakys kai kurias apibendrinamuosius žodžius (vaisiai, daržovės).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inscenizuos įvairias situacijas. - Pavadins daiktus, reiškinius švelniau, gražiau. - Kalbėdamas vartos daug mažybinių, maloninių žodelių. - Klausysis įvairių žanrų tekstų (pvz. skelbimai, reklaminės skrajutės, įvairius enciklopedijų tekstai, autorinės pasakos ir pan.).

	<ul style="list-style-type: none"> - Domėsis tekstų stilistinę įvairovę. - Žiūrės animacinius filmukus, klausysis dainelių kita kalba. Kurs pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartos išgalvotus žodžius, kalbą. - Dainuos ritmines daineles, ieškos aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu. - Supras, kad auklėtoja kalba kita kalba. - Mėgdžios įrašytos pasakos personažų kalbėjimą, rodys įvairias grimasas. <p>Kalbėjimas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kalbinėmis užduotimis keliant klausimus: „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“ nusakys aplinkos reiškinių savybes, ieškos įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakos apie tai, kas vyksta ar vyko aplink jį. - Kalbant vartos mandagumo žodelius. - Žiūrint vaikiškus filmukus, pasakos apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais. - Deklamuos eilėraštkus. - Kartos girdėtus eilėraštkus, dainuos daineles, žais žaidimus - Pasakos geidžiamąja nuotaika, ko norėtų, ko prašytų Kalėdų Senelio. - Fantazuos, pasakos savo sukurtas istorijas. - Kalbės su draugais, pedagogais, pasakos patirtus įspūdžius, nutikimus. - Kalbės apie žmonių poilsį, keliones. - Kalbės apie patirtas bėdas, nelaimes, išgąstį, skausmą, apsinuodijimą vaistais, maistu. - Pasakos pagal nuotraukas iš savo patirties apie šeimą. - Teisingai įvardins namų įrangos daiktus (baldai, indai, buitinė technika). - Dalinsis įspūdžiais apie vandens telkinius, gamtą. - Mokysis įvairių mįslių, priežodžių, patarlių. - Mokysis eilėraščių apie Tėvynę, gimtinę, pajuokavimų, liaudies žaidimų. - Vaidinant vartos sąvokas „teatras“, „aktorius“, „scena“. - Sugalvos pasakojimui pradžią ir pabaigą. - Atkartos girdėtą pasaką, nusakydamas pagrindinius įvykius, veikėjus. - Klausysis ir mėgdžios paukščių garsažodžius, gebės juos inscenizuoti. - Įvardins kelias žinomas kalbas, pasakos apie kitas šalis. - Žais įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus (pvz. „kur – mur, mė – bė, zė – žė“ ir kt.). - Vaikas komentuos matomą paveikslą, papasakos, ką matė per televiziją, ką sužinojo naujo. - Sukurs, inscenizuos savos kūrybos pasaką, eilėraštkį. - Sukurs pasaką be galo. - Paveikslėlių pagalba kurs pasakojimus.
<p>Rašytinė kalba</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</i></p>	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klausys kelis kartus per dieną parinktus trumpus tekstukus, kuriuose kartojami tie patys žodžiai, skaitant normaliai, vengiant vaikiškų intonacijų, teatrališkumo, skirtingai perteikiant atskirų personažų kalbą. - Pavadins kiekvieną paveikslėlį, kalbės apie iliustraciją, susies vaizdą su konkrečiu daiktu.

Esminis gebėjimas:

Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

- Nusakys žiemojančių paukščių, gyvūnų būsenas.
- Įvardins įvairių personažų išvaizdą, bruožus, veiksmus.
- Įvardins knygos dalis: viršelis, lapas, puslapis, pavadinimas, rašytojo pavardė ir vardas, knygos pradžia ir pabaiga, kaip knygos pasiekia skaitytojus.
- Sugalvos knygelių iliustracijoms pavadinimus, jas „skaitys“ vienas kitam.
- Pasakos apie savo knygelę.
- Mėgins imituoti skaitymą, komentuodamas iliustracijas.
- Domėsis įvairesne raidžių aplinka.
- Žais su kalbos garsais, edukacinius ir stalo žaidimus.
- Vartys knygeles, ieškos pažįstamų raidžių.
- Raidėms sugalvos smagius pavadinimus: A – stogelis, H – kopėtėlės.
- Apie raides, jų charakterį kurs istorijas, pasakas.
- Nuolat kreips dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan.
- Kurs rankų darbo knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt.
- Ieškos ryšio tarp vaizdo ir žodžio „skaitant“ iliustracijas.
- Įvardins savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius.
- Sugalvos rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstukus.
- Sakys veikėjų, daiktų, veiksmybės savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, ištiktukais, dalyviais, prieveiksmais.
- Skaitys parduotuvių, gatvių pavadinimus.
- Kopijuos jam reikšmingus žodžius.
- Rašys savo vardą lentoje atėjęs į grupę.
- Mokės rašyti raides planšetiniu kompiuteriu.
- Žinos kam reikalingi žodžiai.
- Paaiškins rašymo privalumus ir teikiamas galimybes.

Rašymas

- Džiaugsis pasiekimais, keverzonėmis reikš mintis.
- Kartu su auklėtoju užrašys sukurtų pasakojimų.
- Su auklėtojo priežiūra, atliks nesudėtingus veiksmus kompiuteriu, pabandys parašyti raides, skaičius.
- Įvairiais rašikliais keverzos, imituos raides, skaičius.
- Kopijuos savo raides, jas atpažins ir parodys knygoje, keverzos, pieš.
- Kopijuos, kurs, pieš ornamentus, grafiniais simboliais imituos rašytinę kalbą.
- Bandys keverzoti raštą.
- Vartys, žiūrinės knygutės atrandant raides, skaičius, simbolius.
- Pildys orų kalendorių tam tikrais simboliais, tiksliai apibūdins dienos orą.
- Apžiūrinės ir aptars tautiškų drabužių raštus, simbolius ir papuošalus.
- Domėsis Lietuvos simboliais.
- Apžiūrės margučių raštus, pažais įvairius žaidimus su margučiais.
- Praturtintoje aplinkoje skirtingo turinio spaudiniais, savarankiškai kurs reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus, dienotvarkę, orų prognozes suvestines ir kt.
- Įvairioje veikloje kopijuos atskiras raides, žodžius.
- Rašys savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu.

	<ul style="list-style-type: none"> - Savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduos įvairiomis schemomis, grafikais, juos komentuos. - Pasirašys savo piešinius, darbelius pirmąja vardo raide, visu vardu. - Pastebės vis atsinaujinančias bibliotekoje knygas. - Kasdien domėsis knygomis. - Papasakos apie mėgstamas knygas apie skaitomo teksto veiksmą, kokie įvykiai aprašyti. - Sukurs bendrą knygą su iliustracijomis. - Dalyvaus vaiko vardo raidžių dienoje. - Skirs didžiąsias ir mažąsias raides. Įvardins keliolika abėcėlės raidžių. - Atskirs raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygose. - Sudarys vaiko vardo, jo artimųjų vardų raidžių abėcėlės (t. y., asmeninį vaiko raidžių žodynėlį).
KURIANTIS, KŪRYBINGAS, VERTINANTIS	
<p>Kūrybiškumas</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Savitai reiškia savi įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Žais įvairius žaidimus su vandeniu (pilstys, svers, sems, laistys). - Gamtoje išbandys tai, ko nepatyrė – taškysis balose, voliosis sniege. - Atras namų reikmenų (šaukštų, puodų, kočėlų), maisto produktų (kruopų, miltų ir pan.), gamtos dovanų (gilių, kaštonų, kankorėžių ir kt.) naudojimo galimybes, sukurdamas iš jų naujus ir netikėtus produktus. - Savarankiškai statys smėlio pilis, joms dekoruoti naudos gamtos dovanas (kankorėžius, smilgas, kaštonus, medžių žiedus ir pan.), pieš, tapys, žais. - Žaisdamas, pasakodamas, judėdamas realybę pavers nauja tikrove. - Kasdien naudojamus daiktus panaudos pagal kitą paskirtį. - Iš daiktų sukurs naują produktą. - Derins įvairias medžiagas, buitines daiktus, baldus ir sukurs naujus objektus, išbandys ir įjungs įvairią veiklą. - Eksperimentuos ant balto ir spalvoto popieriaus (šlapio ir sauso) pirštu, teptuku, šiaudeliu, saga, trintuku, kamštelių, kruopomis, smėliu ir pan. - Nutapytą kūrinių papildys realiomis medžiagomis (audiniu, džiovintais augalais, kruopomis ir pan.). - Dailės kūrinius iliustruos girdėtus literatūrinius ir muzikinius kūrinius. - Aplikuos iš skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriaus, butyje nereikalingų laikraščių, tapetų, folijos ir kt. - Gamins atvirutes, dovanėles, dekoracijas šventėms ir pan. - Laisvai reikš idėjas, atsakys į atvirojo tipo klausimus: „Kaip?...“ „Ką dar?...“ „Kas būtų?...“ ir pan.). - Išsakys, pavaizduos kuo įvairesnes idėjas. - Drąsiai fantazuos, kurs, nebijos savo idėjų, sakys visa, kas tik ateina į galvą. - Fantazuos, žais ir kurs nerealias, bet prasmingas situacijas (įsivaizduokime, kad mes einame džiunglėmis...). - Tobulins savo „objektą“, įsivaizduojant, papasakojant, išreiškiant judesius, piešiant. - Atras skirtumus tarp fantazijos ir realybės. - Patirs naujus išgyvenimus. - Dalinsis praeityje išgyventa įdomia patirtimi, veikla, kelionių įspūdžiais ir nuotykiams su kitais vaikais. - Iš įvairių medžiagų kurs naujus produktus po vieną ar grupelėse.

	<ul style="list-style-type: none"> - Dalinsis idėjomis, dirbant kartu priims sprendimus. - Dalyvaus projektuose, grupinėje veikloje. - Aktyviai dalyvaus kuriant ir pristatant bendrą produktą. - Dalinsis įspūdžiais, kaip sekėsi dirbti kartu, kaip pavyko sukurti naują kūrinį. - Atliks įvairią veiklą ne tik patalpoje, bet ir lauke. - Taikys įvairius metodus ir būdus: – smegenų audrinimas (pvz. klausimas, ką daryti, kad žmonės būtų laimingi, kad nebūtų karo?); – fantastiniai klausimai (pvz. kas būtų, jei nustotų šviesti Saulė, jei išnyktų visi suaugusieji?). - Turės daug neįprastų, netikėtų idėjų, bandys ir ieškos būdų, priemonių, kaip jas įgyvendinti, nuolat jas tikrins, tyrinės, pasieks naujų, originalių rezultatų. - Perkurs pasakas (pvz. klausiant, kas būtų, jei pasakoje vilkas taptų geras, o Raudonkepuraitė – klastinga?).
<p>Meninė raiška</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pasakos apie savo piešinį. - Su savo kūrybos darbėliu ims žaisti, bėgioti, vaizduoti, tai ką nupiešė. - Laisvai reikš savo potyrius ir emocijas, pajus džiaugsmą ir pasitenkinimą. - Jo darbėliu pasidžiaugs visi kartu. - Eksperimentuos įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis (pvz. su spalvų palete, vilnos kamuoliuku, skirtu spaudams dėti, šlapiu popieriumi ir kt.) - Pieš įvairia dailės technika: gvašu, akvarele, spalvotais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis, flomasteriais, anglimi, kreida, štampuos pirštukais. - Darbėlių tarpus papildys piešdami flomasteriu, pieštukais, gvašu ir kt. dailės reikmenimis. - Maišydami spalvas atras naujus atspalvius. - Supras, kad iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų galima sukurti originalų, gražų darbėlį. - Komentuos kylančias asociacijas atradus geometrinių figūrų ir iš jų išeinančių linijų piešimo variantus. - Štrichuojant atlas, kad galima ką nors pavaizduoti. Pvz. braižys geltonos spalvos pieštuku ir sakys „mama gamina valgyti, o čia kyla dūmai“. - Pasakos, ką primena sukurtas darbėlis. - Tapys ant netradicinių paviršių. Pvz. audinio, stiklo, senų batų, vienkartinėlių indų ir pan. - Derins kelias dailės raiškos technikas viename darbėlyje. - Pieš linijas ant smėlio, sniege. - Mėgins piešti abejomis rankomis. - Tapys draugų, mamų, tėvėlių, senėlių portretus, gamtos vaizdus, įvairius veiksmo siužetus ir pan. - Aplikuos „mozaikos“ principu. - Ornamentuos sistemingai kartodami elementus. - Kurs koliažus ant kartono, popieriaus, klijuodami audinio, tapetų, laikraščiu iškarpa. - Gamins šventines dekoracijas. - Pieš-kurs paveikslus pasinaudodami šviesos stalu. - Kurs meninius rėmelius savo darbėliams. - Lipdys iš plastilino.

	<ul style="list-style-type: none"> - Statys smėlio pilis, besmegenius, juos puoš. - Dalyvaus dailės darbų parodose, projektuose, akcijose, kurias organizuos įstaigos pedagogai, socialiniai partneriai ir kitos įstaigos. - Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, bandys vaidinti. - Judės ir kalbės - intonos pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą: katinas juda ryžtingai, meškinas – lėčiau, nerangiau, zuikis – greičiau, emocionaliau. - Stebės vaidinimus, reikš savo vertinimus, jei kas nors neaišku, paklaus. - Tyrinės artimiausią aplinką, dalyvaus renginiuose, stebės meno kūrinius, žmonių ir gyvūnų gyvenimą, klausys istorijų bei pats jas pasakos ir kt. - Įsitrauks į dekoracijų, kostiumų kūrimą ir išdėstymą. - Žais muzikinius žaidimus ir ratelius, laisvai, savaip kartos veiksmus. - Vaizduodamas žmogaus judesius, tyrinės kūno galimybes (lankstysis, šokinės suksis), stebės kitų judesius (šokėjų, sportininkų), bandys įvairius judesius ir pozas. - Apie savo kūrinėlį, diskutuos, ką, kodėl ir kaip pavaizdavo. Ką ir kodėl norėjo išreikšti, kodėl pasirinko tokias priemones ir kt. - Išsakys, ką jis dar norėtų papasakoti, sukurti. - Kurs smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos, mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius, dėlios vaisių ir daržovių mozaikas. - Pasiners į sumanymų realizavimo procesą. - Dalyvaus kūrybingumą skatinančių meno projektuose (muzikos ir dailės projektas „Aš piešiu muziką“). - Kurs, reikš savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis, (piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, šlapio sulamdyto popieriaus, laikraščio, piešti plunksna, kitu teptuko galu, pagaliuku, akmenėliu ir kt.). - Kompiuterine grafika kurs vaizdus, apie juos pasakos, sugalvos pavadinimus.
<p>Estetinis suvokimas</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Domisi, gėrisi gražia aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Klausysis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių, juos įsimins ir vėliau juos kartu aptarsime. - Pažiūrėjus drauge šokį ar vaidinimą atsakys į mąstymą skatinančius klausimus, pvz. „Ką matėte?“, „Kodėl tau atrodo, kad ragana buvo pikta?“ - Kartu su auklėtoja žiūrės lėlių ir dramos vaidinimus, klausysis jų įrašų. - Atpažins vaizduojamą pasaką. - Turtins vaizduotę ir skatins kūrybinės saviraiškos poreikį. - Kaups muzikinius įspūdžius, atidžiai klausysis muzikos, ja gerėsis, pasakys, kas jam gražu. - Pakomentuos girdėtą ar matytą kūrinėlį, spontaniškai reikš kilusias emocijas. - Sužinos, kad teatre viskas vyksta ne iš tikrųjų, o taip yra sugalvota, pramanyta, sužaista. - Dalyvaus muzikinėse veiklose, renginiuose (šoks, dainuos, žais, vaidins). - Išreikš norą gražiai dainuoti, šokti, vaidinti, gražiai sutvarkyti žaislus. - Pasakys, ką pats vaidino, šoko ar dainavo. - Po muzikinės veiklos ar vaidinimo klaus, spėlios ar teisingai suprato apie ką buvo vaidinama, pasakojama, dainuojama.

<p><i>potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Piešdamas komentuos savo piešinį. Pajus vaizdo, nuotaikų pasikeitimus keičiantis linijai, spalvai, formai. - Naudos įvairias dailės raiškos priemones (tašką ir liniją, dėmę ir siluetą, spalvą ir formą, faktūrą ir tekstūrą, simetriją ir asimetriją). - Klausys, stebės skirtingus meno kūrinius, išsakys savo išgyvenimus, paprašyti pasakys kaip jaučiasi, ką pajuto. - Apžiūrėdamas meno kūrinius, daiktus, žaislus ugdytės estetinį jautrumą. - Sutelkdamas žvilgsnį pastebės ir emociškai reaguos į kai kurias meno kūrinių, gamtos, buities daiktų, bendraamžių elgesio, šventiškai papuoštų objektų estetines savybes. - Dalyvaus įstaigoje organizuojamuose renginiuose (Kalėdos, Vaikų-tėvų-senelių vakaronėse, Adventas, Užgavėnės ir kt.) muzikos mokyklų ugdytinių koncertuose, miesto, respublikos renginiuose („Grok, Jurgeli“, „Dainų dainelė“, „Laumės juosta“ ir kt.). - Klausys gyvai atliekamos profesionalios muzikos, žiūrės aktorių spektaklius (kviestiniai svečiai). - Vartys liaudies meno knygas, apžiūrės tautodailės darbus. Pasakos apie matytą šokį, judesį, susies su personažu. - Diskutuos, kuris meno kūrinys, kuri jo paties ir kitų vaikų meninė veikla, rezultatai patiko labiausiai ir kodėl. Pvz. aptars kuriuose piešiniuose nupiešti daiktai, gyvūnai, žmonės yra linksmi, kuriuose liūdni. Paaiškins kodėl labiau patiko linksmas ar liūdnas. - Pasakys savo nuomonę apie savo ir kitų vaikų išorės grožį, apie gražų ir negražų bendraamžių poelgį. - Jautriai reaguos į kitų vertinimus. Ugdytės pasitikėjimą savimi, tės savo kūrybą. - Kurs, reikš savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis, (pvz. piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, šlapio sulamdyto popieriaus, Kompiuterine grafika kurs vaizdus, apie juos pasakos, sugalvos pavadinimus. - Stebės kūrybos procesą bei pats kartu kurs, apie tai kalbėdamasis, aiškindamasis. - Domėsis auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais. - Pats pasakos apie savo kūrybinius sumanymus. - Diskutuos ką dailininkas norėjo pasakyti. - Stebės kasdien atsiveriantį vis naują gamtos grožį. - Atkreips dėmesį į aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką. - Žiūrės lėlių ir dramos vaidinimus, klausysis vaidinimų įrašų, žiūrės animacinius filmukus. - Dalyvaus ar stebės įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. - Domėsis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptars turinį, nuotaiką ir muzikos instrumentų tembrus. - Stebės vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinės (keramikos, tekstilės, odos, amatų, liaudies meistrų dirbinių ir kt.) dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. ugdymo įstaigoje, parodose, galerijose, mugėse, šventėse, tradiciniuose renginiuose. - Dalyvaus įvairiuose renginiuose, koncertuose, lankysis parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke ir kitur. - Geranoriškai vertins savo ir kitų kūrybą, dalysis įspūdžiais.
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> - Aptars stebėtą ar klausytą meno kūrinį, pagrįs savo nuomonę, atsakant į klausimą, kodėl patiko ar nepatiko. - Suvoks ir savais žodžiais apibūdins muzikos kūrinį, įvardys kokia muzika (labai pūkinė, linguojanti, rami, lėta, greita, pikta, tranki ir pan.). -Kurs patys muziką su įvairiomis priemonėmis pvz.: (akmenukais, plastikiniais indais, maišeliais, lazdelėmis, kaladėlėmis, plos tryps ir pan.)
FIZIŠKAI AKTYVUS, SAVALDUS	
<p>Savireguliacija ir savikontrolė</p> <p>Vertybinė nuostata. <i>Nusiteikęs valdyti emocijų raišką.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kartu su auklėtoja ir kitais vaikais kurs grupės taisykles. - Už grupės taisyklių, susitarimų ir tvarkos laikymąsi bus giriamas. - Žais žaidimus, kurie skatina tvarkyti žaislus (padėti juos į jiems skirtą vietą). - Išpylęs vandenį iššluostys. - Pasisakys auklėtojui, jeigu jį kažkas supykdytų, įskaudintų, užgaus ar nežinos, kaip elgtis sudėtingoje situacijoje. - Įvardins savo jausmus ir norus „Aš pykstu“, „Man nepatinka“, „Man skauda“. - Tarsis dėl norimo žaislo. - Netrukdytų žaisti kitiems, jeigu jo bus paprašyta netrukdyti. - Dalyvaus pokalbiuose „Ką daryti, kai supykstu?“, „Kai noriu žaisti su žaisliuku...“, „Mano draugas man padės“. - Žais žaidimus, kurie skatins mokytis kontroliuoti emocijų raišką, spręsti konfliktines situacijas ir rasti teisingą sprendimą. - Kartu su auklėtoja ir kitais vaikais kurs grupės taisykles. - Už grupės taisyklių, susitarimų ir tvarkos laikymąsi bus giriamas. - Žais žaidimus, kurie skatina tvarkyti žaislus (padėti juos į jiems skirtą vietą). - Išpylęs vandenį iššluostys. - Pasisakys auklėtojui, jeigu jį kažkas supykdytų, įskaudintų, užgaus ar nežinos, kaip elgtis sudėtingoje situacijoje. - Įvardins savo jausmus ir norus „Aš pykstu“, „Man nepatinka“, „Man skauda“. - Tarsis dėl norimo žaislo. - Netrukdytų žaisti kitiems, jeigu jo bus paprašyta netrukdyti. - Dalyvaus pokalbiuose „Ką daryti, kai supykstu?“, „Kai noriu žaisti su žaisliuku...“, „Mano draugas man padės“. - Žais žaidimus, kurie skatins mokytis kontroliuoti emocijų raišką, spręsti konfliktines situacijas ir rasti teisingą sprendimą. - Žais ramybės erdvėje, stebės judančių švieselių įrenginius, klausysis ramios muzikos. - Žais su minkštais žaislais. - Pats spręstų problemas ir nesutarimus, ieškos taikių išeičių, kels problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“. - Klausysis istorijų arba žais žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. - Žais ramybės erdvėje, stebės judančių švieselių įrenginius, klausysis ramios muzikos. - Žais su minkštais žaislais.

	<ul style="list-style-type: none"> - Pats spręs problemas ir nesutarimus, ieškos taikių išeičių, kels problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“. - Klausysis istorijų arba žais žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus.
<p>Fizinis aktyvumas</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Noriai džiaugsmingai juda, mėgsta fizinę veiklą ir žaidimus.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Eina, bėga, šliaužia,, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių – rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vaikas įmes sagą, kaštoną, gilę į dėžutę, kurioje padaryta tinkamo dydžio anga. - Į išvirkščią pusę išvers savo kojines. - Atsuks ir užsuks įvairaus dydžio dangtelius, sudės daiktus vieną ant kito (pastato 5–6 kubų bokštą), ant siūlo suvers sagas. - Įkirps žirkliemis popieriaus kraštą. - Pieštuku, teptuku pieš, braižys nesudėtingas geometrines figūras. - Pieš savo namą, darželį, saulę, automobilį ir pan. - Kirps paveikslėlius iš reklaminių žurnalų, laikraščių. - Pieš ir kirps varžybų atributiką (taikinius, vėliavėles, diplomus). - Minkys ir iš tešlos, modelino ar plastilino lipdys įvairius daiktus, skaičius. - Kljuos paveikslėlius. - Gamins koliažus. - Statys 8–10 kubų bokštą. - Glamžys popierių ir gamins įvairaus dydžio gumuliukus, žiemą kiemo teritorijoje statys besmegenį, lipdys gniūžtes. - Žais pirštukų žaidimus. - Rinks pagaliukus, sagas, rutuliukus, pupas, žirnius, grikius, kaštonus, giles iš vienos krūvelės į kitą (iš dėžutės į kitą dėžutę). Smulkius daiktus ims žnyplėmis. - Pieš įvairias linijas, pieštuku apves daiktus: stiklinę, apverstą lėkštutę, puoduką. - Vers įvairius daiktus ant siūlo (sagas, rutuliukus, karoliukus), segs skalbinių segtukus imdamas trimis pirštais. - Atliks pirštų mankštas, žaidimus. - Savarankiškai įvers siūlą, dygsniuos, ners vąseliu. - Kirps įvairias formas taisyklingai naudodamasis žirkliemis.
<p>Kasdienio gyvenimo įgūdžiai</p> <p>Vertybinių nuostata. <i>Noriai ugdomi sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</i></p> <p>Esminis gebėjimas: <i>Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, šukuojasi, prausiasi. Saugo savo</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Valgys šaukštu, šaukšteliu, šakute. - Pasakys kokius patiekalus mėgsta. - Gerai sukramtys maistą, išmoks valgyti ramiai. - Kelsis nuo stalo tik baigus valgyti. - Mokės taisyklingai naudotis tualetu, pasinaudojus juo ir prieš valgį pats plausis rankas. - Žais žaidimus „Kuo aš apsirengsiu, eidamas į lauką ar iš darželio namo?“, „Aprenk draugą“. - Imituos eilėraščius R. Kašausko „Batukai pyksta“, R. Skučaitės „Močiutės spinta“. - Naudosis įvairiomis higienos priemonėmis. - Pažaidus sudės daiktus ir kitas priemones į vietą. - Taisyklingai naudosis stalo įrankiais. - Valgydamas neskubės, nekalbės, nežais. Pavalgęs nusišluostys lūpas servetėle, padėkos. - Talkininkaus dengiant stalą gimtadieniui, šventei. - Žais žaidimus „Šeštadienio pusryčiai“, „Kavinėje“ ir pan. - Paaškins pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą žmogaus organizmui. - Papasakos apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui.

sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

- Kurs koliažus „Sveikas maistas“, „Galima kramtyti, negalima kramtyti“.
- Paaškins kodėl būtina valgyti tuo pačiu laiku.
- Rengs, šukuos, praus lėles.
- Žais didaktinėmis priemonėmis, t. y. segs, riš, varstys, užtrauks ir atitrauks užtrauktuką.
- Pasinaudojęs tualetu nuleis vandenį, nusiplaus rankas, rankšluostį kabins į jam skirtą vietą.
- Žaisdamas su lėlėmis jas sodins ant puoduko, plaus rankas.
- Pastebėjęs, kad yra nešvarus ir susivėlęs, savarankiškai prausis, šluostysis veidą ir rankas, šukuosis.
- Išvardins higienos priemonių pavadinimus, pasakys higienos taisykles.
- Diskutuos pokalbiuose „Kodėl reikia plauti rankas?“, „Kuo sveikatai pavojingi mikrobai?“, „Kodėl būtina laikytis higienos reikalavimų?“.
- Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengs burną ir nosį, naudosis servetėle ar nosinaite.
- Diskutuos pokalbyje „Kuo sveikatai pavojingi mikrobai?“.
- Sudės žaislus į jiems skirtas vietas.
- Tvarkydami žaislus dainuos daineles, deklamuos eilėraštukus.
- Paaškins kodėl negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų ir pats jų neims.
- Žiūrės vaizdines priemones, mokomuosius filmukus apie saugų elgesį.
- Žiūrėdamas žurnalus pastebės ir parodys dvejopas situacijas. Kuriose vaikui saugu, ir kuriose gali nutikti nelaimė.
- Klausys skaitomų kūrinių apie saugų elgesį ir kurs savo.
- Taisyklingai naudosis peiliu.
- Valgydamas laikys šakutę kairiąja, peilį – dešiniąja ranka, šaukštą ir šaukštelį – tarp pirštų.
- Savarankiškai serviruos stalus, po valgio tvarkys stalus.
- Žais žaidimą „Kavinė“.
- Įvardins, kodėl žmogus valgo.
- Papasakos, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, diskutuos, kurie iš jų vartojamų produktų, patiekalų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai.
- Organizuos įvairius kūrybinius darbelius, kuriuose vaizduos sveikus ir nesveikus produktus.
- Vaidins, žais loto, žiūrės filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus (duoną, obuolius, pieną, vandenį ir kt.).
- Žaidžiant su lėlėmis ar kitus žaidimus rūšiuos maisto produktus (jų paveikslėlius) į naudingus ir vengtinius.
- Jaus, kada sušilo arba sušalo, ir savarankiškai apsirengs arba nusirengs megztinį, striukę, pasikeis savo sušlapusius rūbus, avalynę.
- Žais žaidimus: „Aprenk lėlytę“, „Užrišk batukus“.
- Mokės dozuoti su dozatoriumi skystą muilą parodys, kaip ir kiek dozuoti, kad rankos būtų švarios.
- Žinos, kad reikia taupyti vandenį, paaškins, kodėl, vandens čiaupą atsukti tiek, kiek reikia, kad muilas nusiplautų.
- Sudarys „Rankų plovimo dienoraštį“ 5–8 metų vaikams.
- Žais žaidimą „Išmanieji pirštukai“.

	<ul style="list-style-type: none"> - Pieš didelę plaštaką ir ant kiekvieno pirštuko užrašys mintis, kodėl reikia plautis rankas. - Pakartos rankų plovimo techniką. - Žinos, kad reikia susitvarkyti žaidimo, veikos vietą ir ją susitvarkys. - Pjaustys daržoves, vaisius. - Kals vėlinę į lentą. Sius, siuvinės. - Stebės filmukus apie gaisrininkus, policininkus, ligoninę, t. t. - Diskutuos kaip elgtis gatvėje, ištikus nelaimę, kur kreiptis. - Grupėje stebės, kad draugai sėdėtų taisyklingai, primins vienas kitam, kad reikia vaikščioti taisyklingai.
--	--

4.2. UGDYMO METODAI

Visos grupės veikla: žaidimai, ryto ir popietės ratas, vaikų sveikatinimo ir atsipalaidavimo valandėlės, bendravimo, knygelių skaitymo, poilsio valandėlės, muzikos, dailės ir kūno kultūros valandėlės, varžybos, ekskursijos, išvykos, renginiai, šventės.

Veikla grupelėse: žaidimai, bendri kūrybiniai darbai – projektai, eksperimentavimas, tyrinėjimai, diskusijos.

Individuali veikla: savarankiška vaiko veikla ir žaidimai; individualių gebėjimų lavinimo užsiėmimai; kalbinės pratybos, loginės ir rašto pradmenų pratybos; individualus bendravimas su auklėtoju ir kitais specialistais: logopedu, neformaliojo ugdymo mokytoju.

Vaiko ugdymo(si) metodai atspindi veiklos būdus, stimuliuojančius ir nukreipiančius vaikų aktyvią veiklą, apjungiančius pedagogų ir vaikų bendras pastangas tikslo siekime. Pedagogams, vaikams ir tėvams sudarytos sąlygos rinktis įvairius ugdymo metodus, būdus, formas.

Tradiciniai ugdymo metodai:

- ❖ žodiniai metodai, suteikiantys galimybę perduoti informaciją;
- ❖ žaidybiniai metodai, skatinantys vaikų interesą, teigiamas emocijas, padedantys natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į veiklą;
- ❖ praktiniai metodai, jų pagalba vaikams padedama pažinti ir suprasti juos supančią aplinką, išmokti vienu ar kitu veiksmu;
- ❖ vaizdiniai metodai, nukreipti į vaizdinių apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius tikslinimą;
- ❖ kūrybiniai metodai, sudarantys sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų.

Netradiciniai ugdymo metodai:

- ❖ „minčių lietus“ (išreiškiami norai, siūlomoms idėjom). Tikslas – pateikti klausimą ir leisti vaikams siūlyti kuo daugiau galimų sprendimų. Atsakymai turi būti greiti ir neapmąstyti. Tai leidžia išgauti originalių minčių;
- ❖ diskusijos (kai vaikai bendrauja tarpusavyje, atsako vienas kitam į iškilusius klausimus). Įstaigoje taikomi ugdymo(si) metodai skatinantys abipusę pedagogo ir vaiko sąveiką, leidžiantys būti aktyviems abiem ugdymo proceso dalyviams;
- ❖ projektų rengimas (pasireiškia vaikų kūrybiškumas, jie vienas kitą konsultuoja, išmoka surasti naudingą informaciją ir ją pasinaudoti);
- ❖ „smegenų šturmas“ (kuo daugiau idėjų veiksmai, temai, eksperimentui ir t.t.);
- ❖ „autorius kėdė“ (skatina vaikus kalbėti, ugdo pagarbą kalbančiajam, pratina vaikus išreikšti savo jausmus, išgirsti ką kalba kiti, ugdo dėmesį, pasitikėjimą savimi).

❖ „akvariumas“ (aktyvina veiklą, padaro ją aktyvesnę ir prasmingesnę, ugdo savarankišką ir kritišką mąstymą, ugdo gebėjimą išvelgti problemas ir jų sprendimo galimybes, šalina komunikacijos baimę, ugdo kalbinę raišką, sugebėjimą klausytis.

Vaiko ir auklėtojos kūrybinės sąveikos. Pedagogas: įtraukia vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, įdomia informacija, sumanymu; skatina vaikus interpretuoti, kurti, atrasti, nereglamentuoja vaiko veiklos žingsnių; pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos plėtoti.

Ugdymo skatinimas, sukuriant tinkamą aplinką. Pedagogas: sukuria jaukias patogias, atskiras erdves pačių vaikų veiklai (vaidybos, dailės, tyrinėjimų, didaktinės veiklos, stalo žaidimų, statybinių bei siužetinių žaidimų, rašto pradmenų ir pan.). Parenka ugdymąsi, kūrybiškumą, eksperimentavimą, saviraišką skatinančias bei amžių atitinkančias priemones, žaislus, informacijos gavimo šaltinius, simbolius, užrašus ir kt.

Individualizuotas ugdymas – taikant natūralius ir specialius ugdymo individualizavimo būdus. Pedagogas numato, kokią veiklą individualiai pasiūlys gabiam ar specialiųjų poreikių vaikui (bendra vaiko ir pedagogo veikla, individualios užduotys šeimai).

Ugdymosi situacijų sudarymas atvirais ir probleminiais klausimais:

❖ užduoda vaikams klausimus tam tikra seka, kurie skatina vaikus pagalvoti apie visai naujus dalykus, išbandyti naują veiklą, skatina įgyti naują patirtį, skatina tyrinėti; Savo kalba, veiksmais iš dalies kuria ugdymo(si) situacijas, žadindama vaikų iniciatyvas ir dalyvavimą („nukreipia“ vaiko žaidimą tinkama kryptimi);

❖ pateikia probleminius klausimus, kurie skatina ieškoti atsakymo, spręsti problemą.

Ugdymo(si) situacijų susidarymo skatinimas bendrais susitarimais ir sprendimais:

Nuolat priiminėjami bendri sprendimai, numatomos taisyklės, susitarimai: vaikai skatinami išreikšti savo nuomonę, balsuojama, kiek vaikų ko nori, parenkamas tas variantas, ko nori daugiausia grupės vaikų (kokį žaidimą žais ir pan.).

4.3. UGDYMO PRIEMONĖS, APLINKA

Lopšelyje-darželyje kuriama:

❖ Estetiška, saugi, funkcionali, nuolat kintanti ir įvairiomis priemonėmis turinama ugdymosi aplinka, atitinkanti vaikų amžiaus poreikius.

❖ Skatinanti vaiko aktyvumą, smalsumą, klausinėjimą, tinkama bendrauti ir bendradarbiauti tarpusavyje ir su suaugusiais aplinka. Skatinanti mokytis vienas iš kito, leidžianti įgyti žinių bei patirties, ugdanti kūrybiškumą (priemonių įvairovė).

❖ Sudaranti sąlygas vaikų žaidimams, bandymams, mėginimams, tyrinėjimams, eksperimentavimui, problemų sprendimui.

❖ Garantuojanti ne tik fizinį saugumą, bet ir gerą emocinę atmosferą, kurioje vaikas jaučia suaugusiojo dėmesį, paramą, globą ir meilę. Vaikui nuolat demonstruojama, kad jis čia laukiamas (kortelės su vaikų vardais ar simboliais rūbinėje ant spintelio, šalia rankšluosčių prausykloje, aplankai su vaikų darbais). Kiekvienas vaikas turi galimybę turėti savo asmeninį daiktą grupėje. Vaiko pasitikėjimą savimi didina pedagogo gebėjimas klausyti ir išklausti, gebėjimas vaiką girdėti.

❖ Aplinka sukurta taip, kad vaikas joje jaustųsi šeiminingas – galėtų laisvai ją keisti, pritaikyti žaidimams ir veiklai.

Erdvė grupėse suskirstoma taip, kad vaikas galėtų kūrybiškai veikti, laisvai judėti, o pedagogas bet koku atveju matytų ir girdėtų vaiką. Aplinka grupėse gali būti keičiama atsižvelgiant į vaikų poreikius ir priklausomai nuo pasirinktos veiklos (šventei, spektakliui, projekto įgyvendinimui ir kt.), tariantis su vaikais, paisant jų nuomonės.

Lopšelio-darželio aktų salėje vaikai dainuoja, sporto salėje – sportuoja pagal sudarytą laiko tvarkaraštį. Logopediniame kabinete logopedas padeda taisyti vaikų, turinčių kalbėjimo sutrikimų, kalbą.

UGDYMO(SI) SRITYS	PRIEMONIŲ GRUPĖS	UGDYMO PRIEMONĖS
<p>Savivoka ir savigarba Emocijų suvokimas ir raiška Santykiai su suaugusiais Santykiai su bendraamžiais Iniciatyvumas ir atkaklumas Problemų sprendimas</p>	<p>Individualaus naudojimo priemonės</p>	<p>Asmeninis žaislas, albumas, segtuvas (su šeimos ar grupės nuotraukomis, piešiniais ir kt.). pratybų knygelės, atskiri lapai, paveikslėliai su bendravimo ar kitomis situacijomis; ūgio matuoklė; efekto žaislai (popieriniai fejerverkai ir kt.); aplankai darbeliams sudėti, kalendoriai (stalo, sienos, proginiai); Ikimokyklinuko pasiekimų aplankas (vertinimui)</p>
	<p>Bendro naudojimo priemonės</p>	<p>Popierinės kortelės vardui, užrašams, elgesio, bendravimo situacijų pratybų lapai; žaislai vaikams džiuginti (žaidimai su muilo burbulais, balionai, skambantys, judantys ir pan.); Lietuvos Respublikos vėliava (maža), Lietuvos Respublikos herbas, gimtojo miesto herbas, pasaulio žemėlapis, įvairių vietovių, kelionių ir kt. Žemėlapiai; gaublys; saugaus eismo ir elgesio kortelės, socialinio turinio vaikiškos knygelės, žurnalai, paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės; Paveikslėliai arba kartoninės dėlionės apie poelgius ir pasekmes; Siužetiniai žaislai (lėlės, vežimėliai, baldai, indeliai, drabužiai), įvairių profesijų atributai; automobiliai, buitės ir kt. Daiktai, žaidimai poromis, keliese (domino, loto); atsipalaidavimo žaislai (minkšti žaislai, kamuoliukai spaudymui rankomis, priemonės šviesos ir šešėlių žaismui; žaislai-galvosūkių; efekto žaislai; Statybinės detalės su sraigtais ir veržlėmis (medinės, plastmasinės, metalinės ir kt.), kaladėlės (Duplo, Lego ir kt.) teminiai jų rinkiniai, konstruktoriai, mozaikos, medinės, plastmasinės, kartoninės dėlionės; Širmelės, užtiesalai, dėžės, krepšiai, pagalvėlės, kilimėliai; Vaikiška bižuterija (karoliai, segės, dirželiai ir pan.), rūbai, skraistės ir kt., skirti persirengėjimui, „puošimuisi“; veidrodžiai; raminančios, aktyvinančios ir kt. Muzikos bei pasakų įrašai. Kompiuteriniai žaislai, skatinantys vaiką išbandyti naują ir kt. Švenčių atributika (popierinės gėlės, širdelės, kaukės, žaislai eglutei, konfeti ir kt.);</p>
<p>Sakytinė kalba Rašytinė kalba</p>	<p>Individualaus naudojimo priemonės</p>	<p>Popierius (kortelės, juostelės, lapeliai); asmeninė knygelė, atskiri pratybų lapai, įvairių užduočių vaikui rinkinys; lipdukai-raidynai, skaitmenys; knygelės</p>

		asmeniniam raidynėliui, žodynėliui sudaryti; rašikliai, pieštukai, popieriniai lipdukai, atvirukai, vokai, laiškų rašymo lapeliai.
	Bendro naudojimo priemonės	Knygos vaikams; raidynai; Stalo žaidimai su raidėmis, užrašais, skirti kalbai ugdyti; kompiuteris, kompiuterinės programos (pvz. programos, padedančios vaikui suvokti, kas yra šviesa, programos skatinančios modeliuoti daiktus, bandyti rašyti ir kt.); Kubeliai, automobiliai ir kt. su užrašais; Pasakų, muzikos įrašai;
Savireguliacija ir savikontrolė Fizinis aktyvumas Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	Individualaus naudojimo priemonės	Servetėlės, rankšluosčiai; Pirštų, delnų, pėdų atspaudų darymo medžiagos (molis, dažai, smėlis ir kt.)
	Bendro naudojimo priemonės	Muilas; Kaspiniai, skarelės, skraistės šokiui, lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, kėgliai, badmintonas, įvairūs treniruokliai, šiurkštūs gruoblėti kilimėliai, sūpuoklės, sienelės, kopėčios, laipiojimo virvės, gimnastikos suoleliai, čiuziniai; Priemonės estafetėms, kliūtims; Riedučiai, paspirtukai, triračiai; Rogutės, slidės; Priemonės ir žaislai žaidimams baseine. Paveikslėliai, knygelės, dėlionės, loto augimo ir sveikatos temomis; Priemonės varstymui, segiojimui, kaišiojimui; Įvairios spynos, užraktai ir raktai; kabliukai; užsklandos; Kamuoliai, supamieji žaislai; Jėgos ugdymo priemonės (sunkūs kamuoliai, kelmeliai ir kt.); Grūdinimosi priemonės (indai vandeniui ir kt.); Riedantys žaislai: karučiai, automobiliai, traukiniai, gyvūnai ir kt.
Mokėjimas mokytis Tyrinėjimas Aplinkos pažinimas Skaičiavimas ir matavimas	Bendro naudojimo priemonės	Įvairūs popierius, vaškas, parafinas, žvakės, rašomoji lenta; Lentynėlės, spindutės, dėžės, krepšiai žaislams, medžiagoms ir priemonėms; Flanelinė lenta, magnetinė lenta, kamštinė lenta; Terariumas, akvariumas, narvelis; Laistytuvai gėlėms, gėlių žemė; žmonių buities, profesijų atributai: įrankiai, rakandai (sodo įrankiai, namų tvarkymo priemonės, meistravimo įrankiai ir priemonės); Tikra buitinė technika: radijo aparatai, fotoaparatai, telefonai, žibintuvėliai; Techniniai žaislai (žybsintys, pypsintys, prisukami, inerciniai, elektriniai, t. y. su elementais); Knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo žaidimai vaikams;

		<p>Gyvūnų, augalų, gamtovaizdžių ir gamtos paminklų nuotraukos; gamtos garsų įrašai, filmuota medžiaga; Skaičių, formų, dydžių, spalvų kortelės; priešingybių, priešasties-pasekmės, nuoseklumo, dalies ir visumos paveikslėliai, kortelės;</p> <p>Smėlis, akmenukai, vanduo, gamtinė medžiaga; didinamieji stiklai, indai ir priemonės eksperimentavimui (mėgintuvėliai, piltuvėliai, vamzdžiai, matuokliai, pipetės, kempinės, vandenį sugeriančios medžiagos, indai bei priemonės žaidimui su smėliu ir vandeniu, muilo burbulai, žaislinės plunksnos ir kt.);</p> <p>Laikrodis, kompasas, termometrai (vandens, oro, kūno šilumos), stetoskopas, įvairios ilgio matavimo priemonės, svarstyklės, skaičiavimo pagaliukai, skaičiuotuvai, didaktinės skaičiavimo priemonės, erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros;</p> <p>Pinigų pavyzdžiai; žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui;</p> <p>Išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai; aitvarai (popieriniai, plastikiniai, medžiaginiai ir kt.).</p>
Kūrybiškumas Meninė raiška Estetinis suvokimas	Individualaus naudojimo priemonės	<p>Piešimo popierius; piešimo sąsiuvinis; spalvoto popieriaus rinkinys, žirkklės;</p> <p>Spalvoti ir paprasti pieštukai, akvarelė, guašas, pirštų ir kt. dažai, teptukai;</p>
	Bendro naudojimo priemonės	<p>Medžiagos tapymui, piešimui, lipdymui, kūrybiniams darbams (molis, plastilinas, modelinas, lipdymo tešla; įvairaus formato, dydžio, spalvos popierius);</p> <p>Priemonės tapymui, piešimui, lipdymui, kūrybiniams darbams (įvairūs dažai: guašas, akvarelė, kreidelės, pastelė; klėjai; balta ir spalvota kreida; pilki ir spalvoti pieštukai; įvairaus dydžio, pločio, storio teptukai; žirkklės, pagaliukai; kempinės, voleliai, tušas, plunksna; adata, siūlai, vašelis; štam pavimo ir antspaudavimo priemonės, formelės ir kt.); priemonės darbo vietai uždengti; apranga darbui su dažais; molbertai;</p> <p>Širmelė ir kita įranga teatrui;</p> <p>Pirštukų lėlės, lėlės marionetės, lėlės ant lazdelių ir kt.;</p> <p>Apranga ir vaidybos atributika vaikams (skraistės, skrybėlės, bižuterija, karūnos ir kt.).</p>

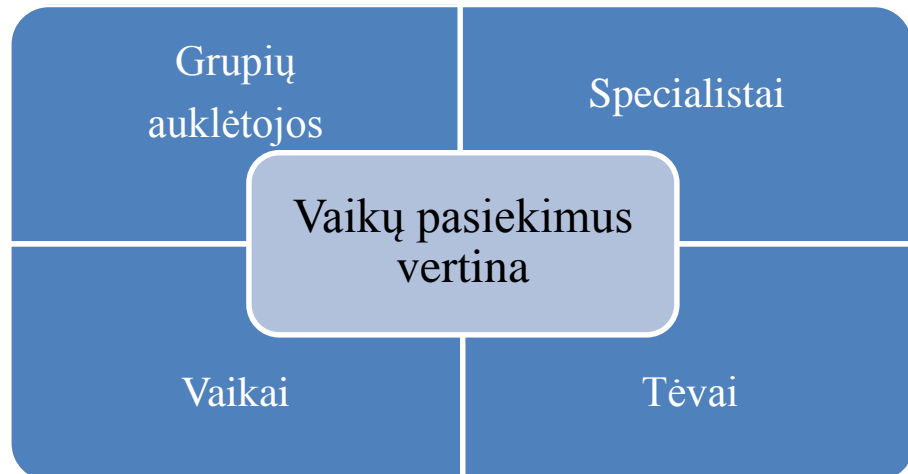
5. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Ypatingą dėmesį skiriame kiekvieno naujo ugdytinio šeimos pažinimui, įvertinimui, kokią patirtį vaikas atsineša į darželį iš namų ir bendruomenės aplinkos. Vaikų stebėjimas, jų ugdymo(si) poreikių ir pasiekimų vertinimas bei ugdymo(si) rezultatų numatymas padeda užtikrinti kokybišką ugdymą(si). Lopšelio-darželio ugdytinių pasiekimai vertinami pagal vaikų ugdymo(si) pasiekimų tvarkos aprašą.

Vaiko pasiekimų vertinimo tikslas – pažinti vaiką, jo individualybę, išsiaiškinti vaiko ugdymo(si) gabumus, nustatyti pasiekimų lygį ir daromą pažangą, numatyti ugdymo(si) perspektyvas, pritaikyti ugdymo(si) procesą vaikų grupės ir kiekvieno vaiko poreikiams bei galimybėms. Visos šio tikslo dalys tarpusavyje susijusios ir viena kitą papildo, padeda pedagogams siekti ugdymo(si) kokybės.

Vertinimas visuminis, vertinama 18 ugdymo sričių pasiekimai.

Pagrindinis vaiko pasiekimų vertinimo būdas – **vaiko stebėjimas**. Vaiko ugdymo pasiekimai vertinami, taikant ir kitus metodus: **individualų ir grupinį pokalbį, įvairius tyrimus, veiklos produktų analizę.**

Vaiko pasiekimus vertina grupių auklėtojai, tėvai (globėjai) ir patys vaikai. Specialiųjų ugdymo/si poreikių vaikų pasiekimus vertina lopšelio-darželio specialistai kartu su auklėtojais. Jie teikia rekomendacijas grupių auklėtojams, tėvams (globėjams) apie vaiko ugdymosi galimybes, perspektyvas, aptaria pagalbos teikimo būdus. Pedagoginei psichologinei tarnybai rekomendavus, sudaromos individualios programos vaikams, kuriems ugdymo turinys pritaikomas. Vertinimas atliekamas du kartus metuose (rudeni ir pavasari) ir fiksuojamas vertinimo formose. Pirmą kartą vertinant yra įvertinamas esamas gebėjimų lygis. Antrą kartą – įvertinama vaiko padaryta pažanga. Reikalui esant, atliekamas tarpinis vertinimas. Su vaiku aptariami jo pasiekimai, pabrėžiant jo sėkmę. Kartu su vaiku aptariama, kas jam sekėsi, kas buvo sunku, ką jis sužinojo, kaip jautėsi, ko išmoko. Vaikas save pasiekimus vertina visus metus.

Gauti vertinimo rezultatai padeda ugdytojams individualizuoti ugdymo procesą ir jį pakreipia reikiama linkme, prieš tai informuojant tėvus. Įvertinęs grupės vaikų gebėjimus, pedagogas gali tikslingai planuoti kasdieninį grupės ir individualią vaikų veiklą, numatyti individualius ugdymo metodus ir veiklos būdus.

Vaikų pasiekimai aptariami mokytojų tarybos posėdyje. Vertinimo medžiaga dokumentuojama **Vaiko pasiekimų aplankale**. Pasiekimų aplankalas – puikus vaiko vertinimo ir įsivertinimo būdas, kai vaikas įsivertina savo pasiekimus, aptardamas per tam tikrą laikotarpį sukauptą aplanko turinį kartu su auklėtoju/tėvais. Jame kaupiami vaiko dailės darbeliai, sukurtos knygelės, vaiko klausimai, pasakojimai, žodinė kūryba, rašytinės kalbos pavydžiai, pedagogo išvados apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą ir ugdymo perspektyvą

Tėvų informavimas apie vaiko pasiekimus ir pažangą. Pirminis vaiko pažinimas prasideda nuo pokalbių su tėvais (globėjais) apie vaiką. Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai, surenkama jų nuomonė apie vaiko gebėjimus, individualius ypatumus. Po pirmo ir antro pusmečio atliekama surinktos informacijos apie vaiko pasiekimus ir pažangą analizė. Tėvai (globėjai) su vaiko darbais, ugdymo(si) pasiekimais ir daroma pažanga gali susipažinti kiekvieną darbo dieną. Apie ikimokyklinio ugdymo auklėtojo pastebėtus vaikų ką tik įgytus gebėjimus tėvai (globėjai) informuojami nuolat atvedus ar pasiimant vaiką – individualūs pokalbiai, elektroninės informacinės priemonės (naudojant elektroninį paštą, programėlę „Skype“, socialiniame tinklalapyje „Facebook“ ir kt.)

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 16 str. teigiama, kad „nė vienas vaikas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį <...> gyvenimą“. Ši nuostata pabrėžia, konfidencialumo svarbą bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais. Įstaigoje dirbantys pedagogai individualiai aptaria vaikų pasiekimus su vaiko tėvais (globėjais), tėvų susirinkimuose ar girdint vaikams viešai nekalba apie vaikų ir šeimų problemas. Su jos turiniu asmeniškai gali susipažinti tik to vaiko tėvai.

Grupėje pasiekimų aplankas laikomas vaikui prieinamoje vietoje. Jis perduodamas kitai auklėtojai, vaikui pereinant į kitą grupę (iš lopšelio į darželį, vėliau į priešmokyklinio amžiaus grupę), taip užtikrinant ugdymo tęstinumą. Aplankalas saugomas, kol vaikas lanko darželį.

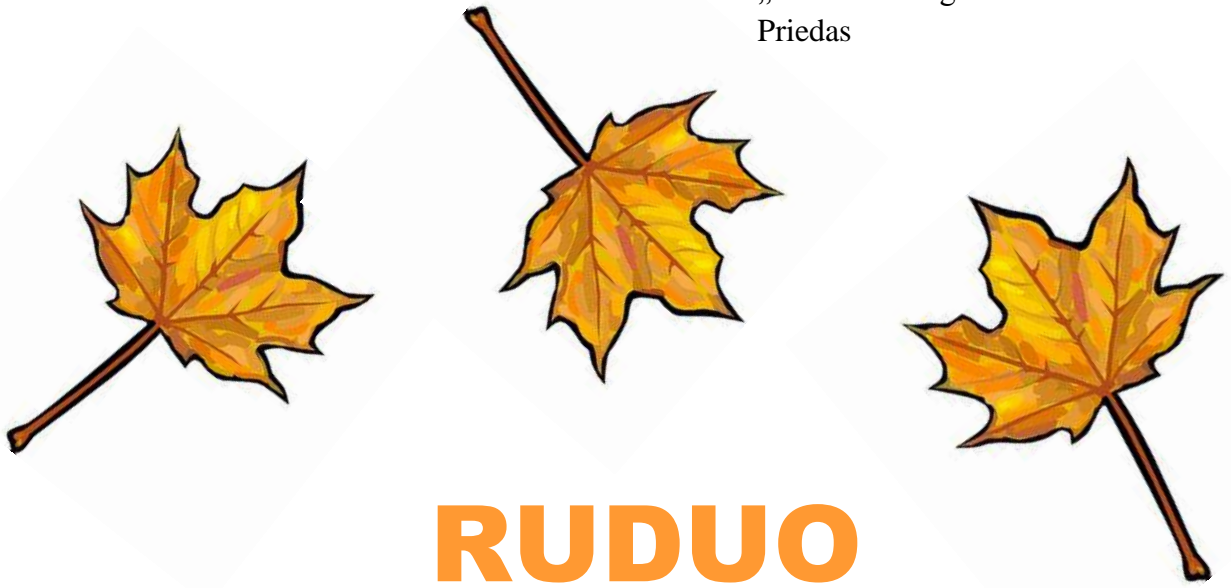

LITERATŪRA

1. Aktyvaus mokymosi metodai: mokytojo knyga. Vilnius: Garnelis, 1998.
2. Ališauskienė S., Gudonis V., Mikulėnaitė L., Petrulytė J., Radzevičienė L. Ankstyvasis ugdymas: dabartis ir perspektyva. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2003.
3. Ankstyvojo ugdymo vadovas: Vaikas iki trijų metų: Tėvams, globėjams, pedagogams/sudarė Monkevičienė O. Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
4. Artyn vaiko, Vilnius, 1997: 1998.
5. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2003.
6. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2003.
7. Diane Trister Dodge, Laura J. Colker. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Persvika, 2007.
8. Ellen R. Daniels, Kay Stafford. Atvirų visiems vaikams grupių kūrimas / Specialiųjų poreikių vaikų integravimas (3-6 m.). Vilnius, 2000.
9. Hanseną K. A., Kaufmann R. K., Saifer S. Ugdymas ir demokratijos kultūra/Ikimokyklinis amžius. Vilnius, 1997.
10. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvenamosios įgūdžių ugdymo programa. Vilnius: Leidybos centras, 1997.
11. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams/sudarė Gražienė V., Rimkienė R. Vilnius: Leidybos centras, 1994.
12. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
13. Ivoškuvienė R. Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišsivysčiusios kalbos ugdymas. Šiauliai: ŠPI, 1996.
14. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. - 983.
15. Juozaitytė A., Gaučaitė R., Kazlauskienė A. Informavimas apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą. Liucijus, 2009.
16. Kačkienė R., Petrokienė A. Per gamtos grožį į vaiko širdį. Šiauliai: Discens, 2006.
17. Kritinio mąstymo ugdymas. Teorija ir praktika. Vilnius, 2001.
18. Lietuvos Respublikos Seimo 2003-08-20 nutarimas Nr.IX-1569 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“.
19. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-12-29 įsakymas ISAK-2667 „Dėl gabių vaikų ir jaunuolių ugdymo strategijos“.
20. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2011.
21. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989.
22. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
23. Moksleivių pažangos ir pasiekimų vertinimas ugdymo procese (2) Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2002.
24. Moksleivių pažangos vertinimas ugdymo procese (3) Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2003.
25. Mockevičienė O. Užsienio valstybių ikimokyklinio ugdymo programų modeliai. Vėrinėlis. Knyga auklėtojais. II dalis. Vilnius: Leidybos centras, 1995.
26. Petrauskienė A., Zaborskis A. Aukime sveiki. Kaunas: Farmacija, 2000.
27. Songailienė V. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo sistema // Žvirblių takas, 2007. Nr. 2.
28. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. 2006.

29. Tamošiūnas T. Projektų metodas ugdymo praktikoje. Šiauliai, 1999. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
30. Vaikeriūtė V. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Žodynas, 2000.
31. Vėrinėlis. Temos vaikų veiklai darželyje. Vilnius: LMKI, 1993.
32. Vėrinėlis. Vaikų darželių programa/sudarė Monkevičienė O. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
33. Želvys R. Švietimo vadybos pagrindai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2001.

Šiaulių lopšelio-darželio „Pupų pėdas“
ikimokyklinio ugdymo programos
„Pažinimo žingsneliai“
Priedas

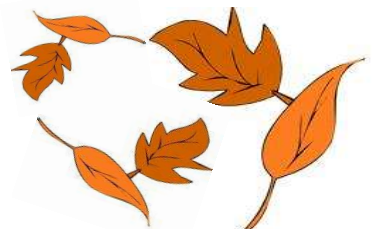
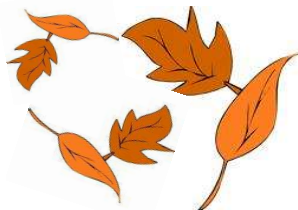
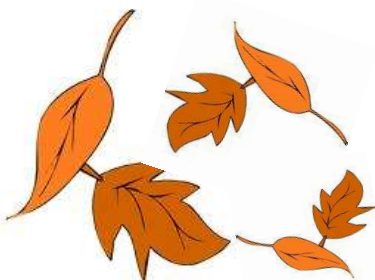

RUDUO

RUGSĖJO MĖNESIO TEMATIKA: „Mes – Saulės miesto vaikai“

SPALIO MĖNESIO TEMATIKA: „Kad augčiau sveikas ir saugus“

LAPKRIČIO MĖNESIO TEMATIKA: „Šešėlių metas“

ŽIEMA

GRUODŽIO MĖNESIO TEMATIKA: „*Ore dvelkia gerumu*“

SAUSIO MĖNESIO TEMATIKA: „*Mane supanti aplinka*“

VASARIO MĖNESIO TEMATIKA: „*Mano namai*“

PAVASARIS

KOVO MĖNESIO TEMATIKA: „*Pavasario šauktuvės*“

BALANDŽIO MĖNESIO TEMATIKA: „*Visa kas gimsta nori gyventi*“

GEGUŽĖS MĖNESIO TEMATIKA: „*Mano širdelėje dideli jausmai*“

VASARA

BIRŽELIO MĖNESIO TEMATIKA: „*Vaikystės spalvų vaivorykštė*“

LIEPOS MĖNESIO TEMATIKA: „*Saulė kviečia pakeliauti*“

RUGPJŪČIO MĖNESIO TEMATIKA: „*Svajonių šalyje*“

